

Integrarea europeană, securitatea regională, dezvoltarea durabilă sunt doar câteva dintre aspectele pe care le-a abordat Asociația Promo-LEX în cadrului Forumului #Eurosfat

Integrarea europeană, securitatea regională, dezvoltarea durabilă sunt doar câteva dintre aspectele pe care le-a abordat Asociația Promo-LEX în cadrului Forumului #Eurosfat, desfășurat prima dată în Republica Moldova.

Integrarea europeană ireversibilă:

Nu vrem să ajungem în situația anului 2016, când Moldova s-a transformat foarte rapid dintr-o istorie de succes într-o

dezamăgire totală pentru populația țării și partenerii internaționali.

În ultimii 3 decenii Moldova a beneficiat de suport continuu din partea comunității internaționale și a partenerilor. Este timpul să avem condiții pentru ca Moldova să aibă resurse proprii pentru necesitățile interne și chiar să devenim donatori la rândul nostru. Aceste lucruri sunt posibile numai dacă vom ne vom integra în familia europeană. Nu Europa ne roagă să ne integrăm, noi suntem cei care ne dorim a apropiere și integrare, deci noi suntem cei interesați.

Este sarcina noastră, să veghem la transparența proceselor de transformare, să nu tolerăm fenomenele negative sau să insistăm ca ele să fie corectate rapid. Dacă și de această dată ratăm, nu cred că vom avea o altă șansă, iată de ce este important să fim atenți și să muncim în continuare mult. Invităm presa, societatea civilă, cetățenii și partenerii internaționali să fim foarte atenți, să nu încurajăm greșelile. Sper că am învățat din lecțiile ultimelor decenii.

Securitatea regională:

Probabil putem afirma că într-o oarecare măsură **Moldova a salvat Ucraina**. Dacă în februarie 2022 la Chișinău ar fi fost un regim antidemocratic sau antieuropean, Moldova ar fi putut sau ar fi fost forțată să servească Rusiei drept platformă pentru atacarea Ucrainei. În astfel de circumstanțe, un al doilea stat similar cu situația Belarus ar fi schimbat decisiv sau radical situația pe teren, mai ales atunci când se încerca încercuirea capitalei Kyiv. Astfel, probabil, în aceste condiții, soarta acestui război putea fi cu totul alta. Iată de, vreau să cred că noi am salvat Ucraina, iar astăzi Ucraina ne apără pe noi. Este o situație de interdependență cu Ucraina. Pe de altă parte, dacă securitatea în acest spațiu va fi asigurată, UE va avea la hotar un partener sigur și serios.

Regiunea transnistreană:

Din 2004 monitorizăm evoluția situației în stânga Nistrului. Ne dorim ca problema transnistreană să nu fie abandonată, să nu fie văzută superficial. Cred cu tărie în tot ce putem să facem împreună cu oamenii de acolo. Să nu uităm că peste 90 la sută din locuitorii acestui teritoriu sunt cetățeni ai Republicii Moldova. Și, pe lângă faptul că au aceleași drepturi, trebuie să înțeleagă că pot avea aceleași oportunități.

Forumul EUROSFAT 2023: Uniunea Europeană și noi orizonturi se desfășoară în perioada 27-30 noiembrie în orașele din Republica Moldova – #Ungheni, #Chișinău, #CeadârLunga și #Bălți și este organizat de către Europuls – Centrul de Expertiza Europeană din România și Centrul Analitic Independent „Expert-Grup” din Moldova.

Gol în poarta drepturilor omului din regiunea transnistreană

Astăzi, 30 noiembrie, la orele 22.00, în cadrul Ligii Europei, Sheriff Tiraspol va juca un nou meci de fotbal cu echipa cehă Slavia Praga. Meciul se va desfășura la Tiraspol, deși organizații neguvernamentale de apărare a drepturilor omului și lideri de opinie din R. Moldova au solicitat, în repetate rânduri, ca FMF, UEFA și FIFA să-și respecte angajamentele asumate privind promovarea și respectarea drepturilor omului, atunci când autorizează desfășurarea unor partide în zona controlată de regimul separatist de la Tiraspol.

În demersurile expediate acestor instituții se spune că „teritoriul din stânga Nistrului rămâne un spațiu închis,

izolat controlat de un regim ilegal, unde drepturile omului nu pot fi promovate, monitorizate, evaluate și apărute”.

În unul dintre ultimele sale mesaje mediatizate în ajunul zilei de 18 iulie 2023, când la Tiraspol, în primul tur al UEFA Champions League, s-a desfășurat meciul de fotbal dintre Sheriff Tiraspol și Farul Constanța, Asociația Promo LEX a atenționat că decizia luată de UEFA de a transfera meciul de fotbal de la Chișinău la Tiraspol contravine angajamentelor asumate de FMF, UEFA și FIFA în promovarea și respectarea drepturilor omului. „Teritoriul din stânga Nistrului rămâne un spațiu închis, izolat, controlat de un regim ilegal, unde drepturile omului nu pot fi promovate, monitorizate, evaluate și apărute”, se spune în acea declarație.

Sheriff nu este un simplu club de fotbal

A urmat un mesaj complex, lansat în adresa UEFA în ajunul meciului din 26 iulie 2023, Sheriff Tiraspol – Maccabi Haifa.

De această dată, Promo-LEX sublinia că „Sheriff nu este un simplu club de fotbal. Acesta este un holding format dintr-un grup de companii care dețin monopol pe segmentele strategice ale economiei locale, care achită zeci de milioane de dolari anual la bugetul local al regiunii transnistrene și care controlează viața social-politică a regiunii”.

În mesaj se mai spune că holdingul Sheriff, care deține și clubul de fotbal cu același nume, exercită controlul asupra teritoriului regiunii transnistrene a R. Moldova prin intermediul administrațiilor locale și regionale, aflate în afara oricărui control al autorităților constituționale. Deoarece deține controlul efectiv asupra unei părți a R. Moldova, holdingul Sheriff trebuie să asigure acces liber în regiune pentru jurnaliști, apărători ai drepturilor omului, avocați, dar și să elibereze imediat și necondiționat activiștii civici încarcerați în închisorile transnistrene, să asigure revocarea unor norme care limitează drepturile omului, cum ar fi „legea Gurețchi” sau modificările din 2018 la legea organizațiilor necomerciale.

Două meciuri după o decizie nejustificată a UEFA

Cele două meciuri din iulie 2023 aveau loc la Tiraspol după ce, în 2022, UEFA anunțase despre interzicerea organizării meciurilor de fotbal sub egida sa în regiunea transnistreană din motive de securitate. Tot în acel an, din aprilie 2022, în contextul războiului din Ucraina, administrația de facto de la Tiraspol introdusese cod roșu, ulterior – galben, de amenințări teroriste, care așa și nu a fost modificat sau anulat. În aceste condiții, pe 4 iulie 2023, în ajunul celor două meciuri programate să aibă loc pe stadionul din Tiraspol, Comitetul Executiv al UEFA a luat o decizie nejustificată de a permite desfășurarea acelor meciuri, constata Promo-Lex.

„Comunitatea internațională, inclusiv organizațiile sportive

FMF și UEFA, trebuie să fie mai responsabile și să acționeze ferm pentru a contribui la promovarea păcii, a valorilor și principiilor pe care afirmă că le respectă”, sesiza Promo LEX, precizând că desfășurarea meciului pe stadionul din Tiraspol este un cadou generos, inclusiv de imagine, dar și financiar, pentru administrația ilegală, contribuind la consolidarea regimului separatist care continuă sugrumarea drepturilor omului, ignorând principiile și valorile democratice.

Potrivit [raportului financiar oficial](#), prezentat de CF Sheriff pentru anul 2022 – din suma totală a veniturilor obținute de Clubul de Fotbal Sheriff, 73% constituie transferurile de la UEFA. Potrivit aceluiași raport, până în 2022, UEFA acordase CF Sheriff suma de 467,4 milioane de lei (circa 23,09 milioane de euro), transferurile financiare de la UEFA în anul 2022 fiind de 161,6 milioane de lei (circa 8,2 milioane de euro).

Experții susțin că, indirect, aceste sume fabuloase de bani susțin acțiunile regimului de la Tiraspol, care menține cea mai înaltă rată de încarcerare din Europa, depășind de peste patru ori media europeană și de peste două ori pe cea a R. Moldova. Același regim refuză să ofere orice fel de garanții sau protecție victimelor torturii, pedepsindu-i cu sancțiuni penale pe cei care depun plângeri la instanțele naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului. Bani transferați de UEFA, direct sau indirect, contribuie la deținerea controlului total al holdingului Sheriff asupra regiunii transnistrene, care rămâne inaccesibilă activității libere a jurnaliștilor, avocaților și apărătorilor drepturilor omului.

„Actorii relevanți nu au luat o atitudine proactivă și nu au încercat să atragă la răspundere persoanele responsabile de violarea drepturilor omului, acceptând tacit și necondiționat desfășurarea meciurilor sportive într-un teritoriu al impunității”, susțin avocații Promo-LEX, subliniind că autoritățile R. Moldova ar trebui să manifeste o reacție mai hotărâtă, mai coerentă, depășind demersurile și reacțiile

formaliste sau declarative. „Când se desfășoară evenimente sportive internaționale pe un teritoriu necontrolat, unde drepturile omului sunt grav încălcate, este necesară o abordare robustă și informarea asupra situației reale din teritoriu, or sportul, inclusiv fotbalul nu poate exista izolat de drepturile omului”, explică Promo-LEX.

UEFA a fost informat că holdingul Sheriff poate fi considerat responsabil de încălcarea drepturilor omului în stânga Nistrului

În contextul perpetuării practicii de desfășurare a meciurilor de fotbal sub egida UEFA la Tiraspol, Asociația Promo-LEX a expediat, la 7 august 2023, o comunicare către președintele UEFA, Aleksander Čeferin și către Comitetul Executiv al organizației, informându-i despre situația reală din stânga Nistrului.

„Holdingul Sheriff poate fi considerat responsabil pentru încălcarea drepturilor omului în stânga Nistrului: acte de discriminare împotriva unor grupuri etnice sau lingvistice, restrângerea libertății de exprimare și a libertății de circulație, persecutarea activiștilor civici și politici”, se spune în adresarea către UEFA, în calitate de organizație care recunoaște principiile fundamentale ale Declarației Universale a Drepturilor Omului și care ar trebui să acționeze ferm și corespunzător pentru a contribui la promovarea păcii și respectarea valorilor și principiilor pentru care pledează.

Potrivit [Angajamentului pentru Drepturile Omului](#), asumat de UEFA: „drepturile omului sunt definite ca fiind principiile morale conform cărora ar trebui să conducem toate activitățile și relațiile”, or, odată cu acordarea permisiunii de

desfășurare a meciurilor sportive într-un teritoriu controlat de un un holding (un grup privat de persoane) care este direct responsabil de încălcări grave ale drepturilor omului, UEFA își încalcă propriul angajament”, se spune în mesajul Promo-LEX către UEFA, solicitându-i să ia act de circumstanțele de securitate și de situația dezastruoasă a drepturilor omului în regiunea transnistreană, să-și revizuiască decizia de a permite desfășurarea meciurilor sub egida UEFA la Tiraspol, atâta timp cât Holdingul Sheriff nu va asigura respectarea drepturilor omului pe acest teritoriu.

**Ion Manole, director Promo-LEX:
sunt necesare anumite condiționări
pentru organizarea meciurilor sub
egida UEFA la Tiraspol**

O precizare: personal, cât și echipa Promo-LEX considerăm că FC Sheriff din Tiraspol trebuie și poate continua să joace meciuri în competiții internaționale, deoarece aceasta și-a obținut acest drept într-o competiție cinstită și corectă, devenind campioana R.Moldova. Deci, nimeni nu este în drept să o lipsească de această șansă. Ce vrea Promo-LEX prin campania pe care a inițiat-o? În niciun caz nu este o răzbunare împotriva regimului de la Tiraspol, pentru interdicțiile impuse celor de la Promo-LEX de a merge în stânga Nistrului. Nu e o noutate. Toată lumea cunoaște că teritoriul controlat de administrația de facto de la Tiraspol este închis pentru jurnaliști, avocați, activiști sau apărători ai drepturilor omului. O realitate pe care o cunoaște toată lumea este și cea că populația din regiune este ostatică acestor condiții.

Teritoriul respectiv este bine păzit și ferit de ochii lumii, impunitatea fiind la ea acasă. Nu există niciun cadru normativ sau practic care ar sancționa abuzurile comise în acest teritoriu al R. Moldova. Nu există așa ceva la nivel național și cu atât mai mult nu poate exista așa ceva la Tiraspol.

În 2022, UEFA a considerat că organizarea meciurilor sub egida sa la Tiraspol reprezintă riscuri, cauzate în primul rând de agresiunea rusă împotriva Ucrainei. În mod surprinzător, fără a se înregistra vreo evoluție sau schimbare pozitivă a situației în stânga Nistrului, în 2023, UEFA își anulează propria decizie din 2022. Întrebările noastre ar fi – care au fost circumstanțele care au permis anularea deciziei UEFA din 2022? A plecat armata rusă din Moldova? Și-a retras Rusia munițiile de aici? Sau – a admis Rusia vreo delegație sau comisie care ar putea inspecta depozitele de la Cobasna? Sau, a renunțat oare Tiraspolul la practica de a interzice accesul liber pentru jurnaliști, avocați sau apărători ai drepturilor omului cumva? Și-a anulat comportamentul agresiv și caracterul represiv împotriva locuitorilor din regiune care au o altă opinie? Nu mai sfidează Tiraspolul drepturile și libertățile fundamentale, în mod special, cele ce se referă la libertatea de întruniri, libertatea de exprimare, libera circulație sau și în mod special drepturile politice și culturale? A fost cumva eliberat Victor Pleșcanov, care rămâne încarcerat pentru arborarea drapelului ucrainean în semn de protest împotriva războiului? Evident, nu. Ce are cu toate astea echipa Sheriff? Pentru că ne interesează drepturile omului, încălcate de administrația regiunii, considerăm că sunt necesare anumite condiționări pentru organizarea meciurilor sub egida UEFA la Tiraspol. Niște condiții impuse prin intermediul organizațiilor internaționale ar putea schimba în bine situația din regiune. Ar oferi anumite garanții victimelor abuzurilor din acest teritoriu. Ar contribui la reducerea fenomenului impunității și ar încuraja oamenii să lupte eficient pentru drepturile lor atunci când acestea sunt încălcate. Reieșind din Angajamentul privind drepturile

omului, adoptat în 2021 și Statutul său, Comitetul Executiv al UEFA trebuie să reevalueze decizia de a permite organizarea meciurilor în regiunile temporar ocupate și să ia în considerare măsuri pentru a asigura respectarea drepturilor omului, integritatea presei și siguranța participanților la evenimentele sportive. Impunerea unor condiții ar putea fi considerate măsuri eficiente pentru organizarea meciurilor la Tiraspol.

Sheriff* – mai mult decât un club de fotbal

*Companie-pilon denumită convențional holdingul Sheriff format dintr-un grup de companii care dețin monopol pe segmentele strategice ale economiei locale, care achită zeci de milioane de dolari anual la bugetul local al regiunii transnistrene.

Import/export produse alimentare

Mass-media și televiziune

Asigurări

Bănci

Producerea/Exportul Alcoolului

Carburanți

Sport

Administrația de facto de la Tiraspol

Pentru că deține controlul efectiv asupra unei părți din teritoriul R.M., holdingul Sheriff trebuie să:

- asigure acces liber în regiune pentru jurnaliști, apărători ai drepturilor omului, avocați, etc.
- elibereze imediat și necondiționat activiștii civici (Victor Pleșcanov, Vadim Pogorlețchi etc.).
- asigure revocarea normelor "legale" care limitează drepturile omului.

www.promolex.md

UEFA a lăsat fără răspuns demersul Promo-LEX

Așa cum Promo-LEX nu a primit niciun răspuns la demersurile sale expediate în adresa UEFA, pe 22 noiembrie, curent, ZdG a contactat această instituție, solicitând o opinie despre posibilele condiționări ale meciurilor jucate sub egida UEFA pe stadionul din Tiraspol, în chiar centrul regiunii separatiste a R. Moldova. Și mesajul ZdG către UEFA a rămas fără răspuns, cel puțin deocamdată.

Așa cum Federația Moldovenească de Fotbal (FMF) dezvoltă un parteneriat de durată cu UEFA, fiind organizatoarea în R. Moldova a tuturor evenimentelor și competițiilor administrate de UEFA, ZdG a solicitat opinia acestei instituții referitoare la necesitatea condiționării de către UEFA a autorizării meciurilor jucate de echipe europene cu Sheriff Tiraspol, în scopul redresării situației drepturilor omului în regiunea transnistreană.

FMF, în răspunsul său către ZdG, susține că în toate acțiunile sale respectă strict cadrul legal și normativ al R. Moldova, care prevede o separare clară a atribuțiilor și responsabilităților, dar și existența unor instituții concrete responsabile de sarcini concrete. „În acest sens, cazurile de încălcare a drepturilor omului sunt în responsabilitatea unor instituții publice concrete. Suntem siguri că aceste instituții sunt suficient de atente și hotărâte în realizarea misiunii lor”, afirmă FMF, precizând că întreprinde eforturi în procesul de organizare a meciurilor astfel încât acestea să se desfășoare în conformitate cu standardele UEFA, care reprezintă cele mai bune experiențe europene ale momentului.

În legătură cu meciul care va avea loc la Tiraspol pe 30 noiembrie, Sheriff-Slavia (Praga), . ZdG a solicitat opinia biroului politici de reintegrare despre importanța condiționării autorizării de către UEFA a unor meciuri desfășurate la Tiraspol, acolo unde drepturile omului sunt grav încălcate de autoritățile autoproclamate. Întrebați „cum tratează acest subiect Biroul politici de reintegrare? A existat/există vreo comunicare cu UEFA în acest sens?”, responsabili din cadrul Biroului au confirmat că „au fost purtate mai multe discuții la subiect cu conducerea FMF, cu evocarea necesității identificării unor soluții alternative pentru desfășurarea meciurilor internaționale cu participarea echipelor din R. Moldova. FMF invocă lipsa infrastructurii fotbalistice adecvate pe teritoriul țării, dar și a stadioanelor de categoria necesară pentru a disputa meciuri

internaționale, dar în același timp a menționat că se caută o soluție viabilă în acest sens”.

„Acest subiect este interconectat cu dreptul la libera circulație și cu cel al asigurării securității personale, care din păcate nu sunt respectate în raioanele de est ale țării din motive imputabile provocărilor artificial generate de Tiraspol”, aflăm din răspunsul Biroului politici de reintegrare.

Materialul a fost realizat de Ziarul de Gardă în parteneriat cu Asociația Promo-LEX, în cadrul proiectului „Promovarea respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova”, cu suportul financiar al National Endowment for Democracy (NED).

**12 tineri și tinere s-au
alăturat Comunității
Absolvenților Programului
PromoTE**

„Programul PromoTE a depășit cu mult așteptările mele inițiale”; „Am devenit mai empatică față de problemele cu care se confruntă grupurile vulnerabile”; „Programul m-a schimbat ca om și m-a ajutat să mă dezvolt în plan profesional”; „A fost o oportunitate și o experiență unică și valoroasă pentru care sunt foarte recunoscătoare”; „Am obținut cunoștințe și abilități noi într-o multitudine de domenii”; „Cea mai mare schimbare și influență a fost de ordin personal, de vreme ce mi-am schimbat atitudinile și mi-am dezvoltat competențe pe care neapărat le voi valorifica în viitor” – sunt doar câteva dintre reacțiile și mesajele de final ale proaspeților absolvenți ai Programului PromoTE al Asociației Promo-LEX.

Cea de-a treia ediție a Programului PromoTE s-a încheiat, pe 26 noiembrie. Absolvenții programului sunt 12 tineri și tinere, care, timp de un an, au învățat de la experții Promo-LEX cum să apere drepturile omului și cum să contribuie la dezvoltarea și promovarea valorilor și proceselor democratice.

„Este un program unic, atât în Republica Moldova, cât și la nivel internațional. Această ediție a programului a inclus circa 544 de ore de ateliere de instruire și ateliere practice, vizite de studiu la instituții publice și organizații neguvernamentale, întâlniri cu experți-practicieni, activiști și jurnaliști civici, precum și sarcini individuale și de grup în peste 20 de domenii tematice și de expertiză ale Asociației Promo-LEX”, a menționat Cristina Balaur, Coordonatoarea Programului.

Eficiența procesului de învățare a fost asigurată, atât prin formarea cunoștințelor și abilităților practice, cât și prin implicarea nemijlocită a participanților programului în activitățile curente ale Asociației. Astfel, tinerii au fost antrenați în campanii de sensibilizare în domeniul drepturilor omului și în campanii de educație electorală, au realizat activități de monitorizare a întrunirilor publice, a discursului de ură, a activității parlamentului și a finanțării partidelor politice, și au fost parte a Misiunii Promo-LEX de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023.

„Ne-am dorit ca acest Program să fie unul util și cât mai practic, să le oferim tinerilor o imagine clară asupra situației drepturilor omului și stării democrației din Republica Moldova. Noutatea acestei ediții a constat în faptul că participanții programului au beneficiat de mentorat din partea experților Promo-LEX. De asemenea, participanții Programului au dezvoltat și au implementat proiecte proprii de combatere a discursului de ură în campanii electorale, de combatere a hărțuirii sexuale în instituțiile de învățământ și au promovat activismul civic, politic și electoral în rândul tinerilor din Republica Moldova. A fost o provocare pentru ei, dar s-au descurcat foarte bine și suntem încrezători că vor continua aceste inițiative și în viitor”, a menționat Vadim Vieru, mentor în cadrul programului PromoTE și Director de Program în cadrul Asociației Promo-LEX.

„Într-o societate contemporană, apărarea drepturilor omului și promovarea normelor și valorilor democratice reprezintă un efort continuu. În acest sens, Asociația Promo-LEX și-a asumat angajamentul de a forma tineri PromoTE-ri, care să contribuie la această cauză. Suntem mândri de absolvenții Programului și le dorim succes în valorificarea cunoștințelor și abilităților obținute în beneficiul grupurilor marginalizate și vulnerabile, precum și a întregii societăți”, a concluzionat Ion Manole, Directorul Executiv al Asociației Promo-LEX.

Reamintim că PromoTE este un program de capacitate a tinerilor din Republica Moldova în domeniul drepturilor omului, democrației și activismului civic. Programul a fost lansat de Asociația Promo-LEX în 2019, cu suportul Fundației Soros Moldova și continuă să fie implementat grație suportului Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Recrutarea participanților pentru cea de-a patra ediție a Programului PromoTE va fi anunțată în curând. Fiți cu ochii pe noi!

**Coaliția Civică pentru
Alegeri Libere și Corecte:
scrutinul electoral din 5 și
19 noiembrie 2023 parțial
liber și parțial corect**

coaliția civică pentru alegeri libere și corecte

DECLARAȚIA CALC
privind alegerile locale generale
din 5 noiembrie – 19 noiembrie 2023

www.alegeliber.md

Pornind de la principiile care stau la baza unor alegeri libere și corecte, stabilite în tratatele și convențiile internaționale privind drepturile civile și politice și în Codul bunelor practici în materie electorală a Comisiei pentru Democrație prin Drept a Consiliului European (Comisia de la Veneția),

Subliniind rolul esențial al noii legislații electorale și conexe aplicată pentru prima dată în cadrul alegerilor locale generale din acest an,

Evidențiind că alegerile locale s-au desfășurat în contextul războiului declanșat de Federația Rusă împotriva Ucrainei și a unui război hibrid pus în aplicare de Federația Rusă în Republica Moldova,

Constatând caracterul competitiv al alegerilor locale generale din 5 și 19 noiembrie 2023, manifestat printr-o varietate de alternative politice, în pofida excluderii unor concurenți implicați în acțiuni subversive care au afectat integritatea

procesului electoral,

Având la bază principiile sus enunțate și pornind de la constatările și abaterile înregistrate de către organizațiile membre ale Coaliției, atât pe parcursul campaniei, cât și în ziua alegerilor,

Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte apreciază scrutinul electoral din 5 și 19 noiembrie 2023 ca fiind unul parțial liber și parțial corect, din următoarele considerente:

Administrarea și desfășurarea alegerilor. Alegerile locale generale din 5 și 19 noiembrie 2023 s-au desfășurat în conformitate cu prevederile noului Cod electoral și ale legislației conexe adaptate. Coaliția amintește că procesul de elaborare a noii legislații electorale și a celei conexe a fost unul transparent și deschis pentru coparticiparea tuturor celor interesați, fiind desfășurat sub egida Comisiei Electorale Centrale (CEC).

Autoritatea electorală centrală a activat colegial și deschis, iar administrarea alegerilor s-a desfășurat în general transparent și profesionist. Totuși, insuficiența de cadre a afectat negativ unele din activitățile sale, inclusiv prelucrarea și publicarea în termen a rapoartelor privind finanțarea campaniei electorale, dar și a contestațiilor, sesizărilor depuse de actorii electorali.

Activitatea organelor electorale inferioare a fost marcată de un volum mare de lucru, datorat inclusiv numărului sporit de contestații privind organizarea și desfășurarea scrutinului. În ziua alegerilor procesul electoral a fost administrat eficient și transparent. În același timp, numărul mare al incidentelor constatate de observatorii Promo-LEX (încălcări ale secretului votului, prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta sau în raza de 100 de metri de la secția de votare, etc.)^[1] poate indica asupra intenției unor actori electorali de a submina integritatea procesului

electoral.

Restricțiile privind dreptul de a fi ales. După adoptarea hotărârii Curții Constituționale (CC) privind declararea neconstituționalității partidului Șor^[2], Parlamentul a votat cu doar câteva zile înainte de începerea perioadei electorale un șir de restricții impuse asupra dreptului de a fi ales^[3]. Contestarea constituționalității normei în perioada desemnării și înregistrării candidaților, suspendarea acțiunii legii pentru o perioadă de 5 zile și declararea neconstituționalității^[4] restricției cu doar 3 zile până la finalizarea înregistrării candidaților au provocat incertitudini pentru concurenți, organele electorale și alegători, afectând claritatea și previzibilitatea procedurilor electorale.

Acestea au fost amplificate de instituirea de către Comisia pentru Situații Excepționale (CSE)^[5] și aprobarea de către Parlament a unor noi restricții privind dreptul de a fi ales, deja cu 2 zile înainte de finalizarea înregistrării candidaților, în condiții de minimă transparență și cu omiterea etapelor procesului legislativ.

Competitivitatea scrutinului. Coaliția consideră că alegerilor locale generale au fost competitive, așa cum la scrutin au participat 37 de formațiuni politice, din 60 înregistrate la Agenția Servicii Publice (ASP), fiind astfel asigurat pluralismul politic și o varietate mare a opțiunilor de vot pentru alegători.

Totuși, cu doar două zile înainte de turul I de scrutin, prin derogare de la prevederile Codului Electoral, Comisia pentru Situații Excepționale^[6] a decis anularea înregistrării tuturor candidaților nominalizați de Partidul “Șansă” (formațiune derivată din ex-Partidul Șor) în temeiul amenințării securității naționale și a încălcărilor semnificative privind

finanțarea campaniei electorale. Acest fapt a limitat opțiunile de vot ale cetățenilor și a rezultat în alegeri cu un singur concurent electoral în unele localități mai mici^[7]. Menționăm că, excluderea la pachet a candidaților, fără posibilitatea de a beneficia de mijloace legale eficiente pentru a-și susține drepturile, este în contradicție cu standardele internaționale în domeniul electoral.

Utilizarea abuzivă a resurselor administrative în campania electorală. În perioada electorală este interzisă utilizarea de către candidați a resurselor administrative, inclusiv prin lansarea sau participarea la lansarea proiectelor de infrastructură sau a achizițiilor efectuate din bugetul public național, utilizarea echipamentelor, a mijloacelor și a bunurilor publice. În același timp, în scopul asigurării principiului neutralității statului, cadrul legal trebuie să asigure neutralitatea funcției publice prin interzicerea funcționarilor publici de a desfășura activități de campanie electorală în calitatea lor oficială, fie că sunt ei înșiși candidați, fie că susțin anumiți candidați^[8].

Observatorii Promo-LEX au identificat peste 150 de cazuri de utilizare a resurselor administrative^[9] în contextul alegerilor locale generale. Acestea se referă la implicarea în activitățile de campanie a persoanelor care dețin funcții publice, asumarea de către candidații electorali a meritelor pentru lucrările/serviciile de uz public efectuate din bani publici, utilizarea instituțiilor statului în scopul promovării inițiativelor electorale, organizarea întrunirilor electorale în cadrul instituțiilor publice, cu angajații instituțiilor respective, în timpul orelor de lucru ale acestora.

Utilizarea fondurilor din surse ilegale în campania electorală. Acuzații credibile, repetate și răspândite privind utilizarea abuzivă a fondurilor din surse ilegale și străine pentru cumpărarea voturilor dar și a candidaților au fost

făcute înainte și în timpul campaniei electorale cu referință la Ilan Șor, Partidul "Șansă", dar și alți sateliți ai acestuia.

Coaliția consideră că, lansarea și promovarea intensă de către aceștia, în perioada electorală, a diverselor inițiative de finanțare a proiectelor locale de dezvoltare a infrastructurii, de suplimentare a pensiilor din fonduri private au distorsionat campania electorală și i-au împiedicat pe unii alegători să facă o alegere informată.

Raportarea financiară în campania electorală. Noul Cod electoral stipulează reguli îmbunătățite privind finanțarea campaniei electorale. Cadrul de reglementare conține prevederi legate de raportarea detaliată, dezvăluirea în timp util, supravegherea comprehensivă și măsuri de răspundere pentru încălcările admise. Totuși, unele deficiențe de implementare au creat obstacole pentru unii concurenții electorali, printre care și dificultăți la deschiderea conturilor bancare speciale.

CEC, responsabil să exercite controlul financiar și supravegherea finanțării campaniei electorale, a depus eforturi considerabile să asigure complianța cu regulile de finanțare a campaniei. Totuși, capacitatea insuficientă la nivel central și regional de a verifica cheltuielile în comparație cu veniturile declarate și de a publica rapoartele conform termenelor solicitate a compromis un proces de altfel transparent și responsabil.

Comportamentul mass-media și suspendarea licențelor a șase posturi TV. Cu unele excepții, radiodifuzorii au avut un comportament relativ echilibrat în campania electorală, oferind acces în știri pentru majoritatea concurenților electorali pe care i-au reflectat corect și echidistant. În același timp, majoritatea posturilor TV monitorizate nu au asigurat pluralismul de opinie în știri, acestea fiind și puternic dezechilibrate din perspectiva de gen. Unele media au

favorizat sau defavorizat anumiți concurenți prin știrile cu caracter electoral indirect despre activitatea pozitivă sau negativă a administrației publice centrale sau locale.

De asemenea, suspendarea la 30 octombrie 2023, de către Comisia pentru Situații Excepționale (CSE), a licențelor de emisie a șase servicii media audiovizuale pare să fie o restricție disproporționată a libertății de exprimare, în lipsa unor explicații extinse privind circumstanțele faptice și juridice ce justifică măsurile restrictive.

Încălțări privind respectarea sistemului de cotă dublă. Percepțiile societății față de rolul femeilor în politică și procesul decizional s-au înrăutățit în 2023, cu un număr mai mare de respondenți care consideră că femeile nu au ce căuta în politică și că sunt mai puțin capabile să dețină funcții de conducere. Ponderea femeilor candidate pentru funcția de primară și a femeilor alese în această funcție a crescut ne semnificativ, tendință care se păstrează la ultimele patru scrutine electorale, ceea ce semnifică un progres lent. A crescut numărul femeilor candidate și alese în funcția de consiliere datorită sistemului de cotă dublă (include cota de reprezentare de 40% și prevederi de poziționare pe liste). Cu toate acestea au fost înregistrate încălțări privind respectarea sistemului de cotă dublă, în special pentru desemnarea listei de candidați pentru funcția de consilier/ă local/ă de nivelul I.

Discriminarea persoanelor cu dizabilități. Persoanele cu dizabilități s-au confruntat cu bariere de accesibilitate fizică și informațională. Peste 60% din secțiunile de votare sunt inaccesibile. Auditul accesibilității paginilor web ale concurenților electorali relevă faptul că acestea nu sunt accesibile pentru persoanele cu dizabilități.

Posturile TV care au difuzat dezbateri electorale, fie nu au asigurat traduceri în limbajul mimico-gestual, fie nu s-au conformat deciziei Consiliului Audiovizualului nr.284 din

02.09.2022 și nu au redat imaginea feței și mâinilor interpretului în mărime de cel puțin 1/3 din ecran, așa cum prevede norma legală. Pe parcursul campaniei electorale nici în instituțiile rezidențiale și nici în alte centre comunitare nu au fost organizate întruniri electorale cu și pentru persoanele cu dizabilități intelectuale.

Numeroase cazuri de discurs de ură și instigare la discriminare. Pe parcursul campaniei electorale au fost observate cel puțin 36 de cazuri de utilizare a discursului de ură, instigare la discriminare și a mesajelor sexiste de către candidați, politicieni, lideri de opinie, jurnaliști și cetățeni. Discursurile de ură au avut la bază criteriile: „apartenență politică”, „orientare sexuală/identitate de gen” și „sex/gen” și au fost îndreptate împotriva politicienilor și a competitorilor electorali, a femeilor și a persoanelor LGBT.

Votul alegătorilor a fost influențat într-o anumită măsură și de transmiterea pe scară largă de către unii dintre candidați și forțele politice care îi susțin a informațiilor distorsionate, speculațiilor fără o bază factuală și a falsurilor intenționate, adică a dezinformării.

www.alegeliber.md – *Coaliția civică pentru Alegeri Libere și Corecte este o entitate permanentă, benevolă, constituită din 39 organizații obștești din Republica Moldova cu scopul de a contribui la dezvoltarea democrației în Republica Moldova prin promovarea și desfășurarea alegerilor libere și corecte în conformitate cu standardele ODIHR (OSCE), ale Consiliului Europei și a instituțiilor specializate afiliate acestuia.*

^[1] <https://promolex.md/24624-statistica-incidentelor-din-ziua-a-legerilor-alegeri-generale-locale-2023-versus-2019-primul-tur/?lang=ro>

^[2] <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=828&l=ro>

[3] <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6555/language/ro-R0/Default.aspx>

[4] <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=834&l=ro>

[5] https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitia_cse_nr.86_04.10.2023.pdf

[6] https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/92.dispozitia_cse_92_03.11.2023-1.pdf

[7] https://a.cec.md/ro/pe-3-martie-2024-vor-avea-loc-alegeri-partiale-2781_107970.html

[8] Joint [Guidelines](#) for preventing and responding to the misuse of administrative resources during electoral processes, adopted by the Council for Democratic Elections at its 54th meeting, Venice, 10 March 2016 and by the Venice Commission at its 106th plenary session, Venice, 11-12 March 2016.

[9] A se vedea datele cumulative din rapoartele nr. 2-5 ale Misiunii Promo-LEX de observare a alegerilor locale generale din 5 noiembrie – 19 noiembrie 2023: <https://promolex.md/category/alegeri/locale-generale/2023/?lang=ro>

ORFANI DE ȚARĂ. Victimele

regimului de la Tiraspol sunt ignorate și de Chișinău

Cetățenii Republicii Moldova din regiunea transnistreană, aduși „la sapă de lemn” de regimul separatist de la Tiraspol, nu beneficiază de protecție socială din partea Chișinăului. Ei nu se încadrează în nicio categorie de vulnerabilitate stipulată în legislația Republicii Moldova. Bătrâni cu pensii de sub limita de existență, familii numeroase sau victime ale torturii regimului separatist, cu toții sunt lăsați fie la mila lui Dumnezeu, fie pe mâna Tiraspolului. Domiciliul în stânga Nistrului îi descalifică automat de la protecție socială din partea autorităților constituționale. Însuși Chișinăul recunoaște acest lucru, prin motive obiective, potrivit lor, dar mai puțin pertinente pentru victimele circumstanțelor. Guvernul declară că totul se va schimba din 1 ianuarie 2024, când intră în vigoare legea RESTART, menită să-i protejeze social și pe cetățenii Republicii Moldova din regiunea sa transnistreană. Lege avem. Nu și mecanisme...

Indemnizația pentru limită de vârstă a unui pensionar din stânga Nistrului poate fi și de... **346 de lei**. Exact atât primește lunar de la așa-zisele autorități transnistrene Nicolae Garmaș din Bender după un stagiu de muncă de 30 de ani și reprezintă singurul său venit. Regimul de la Tiraspol a considerat că această umilință nu este suficientă. Așa că, în 2021, a fost torturat și supus tratamentelor degradante de milițienii transnistreni.

„M-au umilit. M-au reținut, m-au percheziționat fără vreo ordonanță, m-au dus la sediul miliției din Bender. Acolo, m-au încercuit, au început să mă umilească, au spart de capul meu un ou. Eu tăceam. M-au târât în subsol, m-au ținut patru zile în frig, îmi rupeau hainele, era un frig de ianuarie, fără pic de mâncare, nu era aer. Mi s-a făcut rău de toate aceste umilințe și torturi. Mi-au furat banii pe care îi aveam.”

După ce a denunțat abuzurile, preținșii judecători separatiști i-au mai intentat un dosar și l-au condamnat la 1,6 ani cu suspendare. Adăugător la pensia sa mizeră, Tiraspolul i-a mai acordat o indemnizație lunară de 100 de ruble, echivalentul a 100 de lei. Imediat, separatiștii au luat cu aceeași mână cu care au dat. După încheierea procesului de judecată, au dispus reținerea a tot aproape 100 de ruble din pensie, pentru preținse cheltuieli judiciare. Ca rezultat, bărbatul a ajuns de unde a pornit.

În 2022, Nicolae Garmaș a luat în piept așa-zisele autorități transnistrene, dar și guvernul de la Chișinău de la care a solicitat protecție socială.

SERVICII SOCIALE DOAR PENTRU CETĂȚENII MALULUI DREPT

Începând cu toamna trecută, Nicolae Garmaș a bombardat, pe bună dreptate, autoritățile Republicii Moldova, cu zeci de

scrisori, în care cerea, disperat, să fie ajutat.

„Urmare a represiunilor la care am fost supus, acum am cheltuieli financiare mari, inclusiv pentru deplasările la Chișinău, la avocat. Sunt privat de o viață normală. Mă aflu la limita supraviețuirii și a riscului social. Este un genocid pe bune. Reieșind din cele menționate solicit măsuri urgente de protecție și ajutor – acordarea ajutorului financiar și social. ”

Frântura dintr-o scrisoare, expediate de bărbat Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Biroului Politici de Reintegrare, Promo – LEX, Avocatului Poporului, Parlamentului Republicii Moldova, scoate la iveală disperarea la care a ajuns.

BĂLBĂIALA AUTORITĂȚILOR

În timp ce unele instituții au răspuns printr-un refuz formulat în stil diplomatic, altele l-au sfătuit pe Nicolae Garmaș să se adreseze la oficiile teritoriale CNAS, conform arondării raionale, în condițiile în care regiunea transnistreană nu cade sub „jurisdicția” niciunei Case Teritoriale de Asigurări Sociale, iar autoritățile cunosc realitatea. Ping-pong-ul scrisorilor dintre Nicolae Garmaș și autorități s-a terminat cu decepție și dezamăgire pentru bărbat.

Răspunsul Biroului politici de Reintegrare, 19 aprilie 2023:

“Potrivit legii nr. 547 din 25.12.2003 privind ajutorul social (...), pentru a beneficia de dreptul la folosirea serviciilor sociale, fiecare cetățean care se consideră în situație de risc social, (...) suferă în urma nepăsării sau care este supus violenței, mai întâi, se adresează la oficiile privind acordarea ajutorului social, conform locului de trai, cu o scrisoare sau în mod verbal.”

Răspunsul Ministerului Muncii și Protecției Sociale, 12 mai, 2023:

„Ministerul Muncii și Protecției Sociale a readresat scrisoarea dumneavoastră către Biroul Politici de Reintegrare, pentru analiză, conform competențelor.”

Răspunsul Agenției Naționale de Asistență Socială, 29 mai 2023:

„Pe cazul dat, în baza Legii (...) privind organizarea administrative-teritorială a Republicii Moldova a fost sesizată Direcția Asistență Socială și Protecția Familiei Anenii Noi, pentru întreprinderea măsurilor ce se impun conform competențelor stabilite și elucidarea celor invocate în scrisoare.”

Răspunsul Biroului Politici de Reintegrare, 23 iunie 2023:

„Puteți să luați legătura cu Direcția Asistență Socială și Protecția Familiei din Anenii Noi, pentru clarificări despre procedura de evaluare a condițiilor dumneavoastră de trai.”

NICOLAE GARMAȘ, victimă a torturii regimului separatist de la Tiraspol

„Din septembrie 2022, tot trimit scrisori, zeci de scrisori, către toate autoritățile oficiale, iar ele îmi trimit niște răspunsuri de dragul răspunsului. Concluzia lor este una și aceeași – nu știm, poate din ianuarie ceva se va întâmpla. Nimic concret. Dar cum să trăiesc?”

DOAR DOUĂ DREPTURI SOCIALE, PENTRU LOCUITORII REGIUNII TRANSNISTRENE

Un dram de lumină, în această situație, a adus-o anume Direcția Protecție Socială și Protecția Familiei Anenii Noi, care a specificat că, „cetățeni ai Republicii Moldova din localitățile din stânga Nistrului și municipiul Bender beneficiază de DOUĂ FACILITĂȚI SOCIALE:

1. Depunerea cererii și setului de documente pentru determinarea gradului de dizabilitate (...);
2. Acordarea poliței de Asigurare Medicală.”

Un răspuns mai clar, dar care ține de planurile de viitor ale Guvernului, l-au primit avocații Promo-LEX, care îi acordă asistență juridică lui Nicolae Garmaș și care au întrebat Ministerul Muncii și Protecției Sociale despre funcționalitatea mecanismelor de asistență socială pentru cetățenii Republicii Moldova domiciliați în regiunea transnistreană.

De aici, rezultă că toată nădejdea, atât a celor lipsiți de grijă, cât și a statului este noua lege numită generic [RESTART](#), votată în a doua lectură în august 2023 și care intră în vigoare din ianuarie 2024.

„În procesul de promovare a proiectelor de acte normative privind organizarea și funcționarea structurilor teritoriale de asistență socială, vom propune arondarea localităților din stânga Nistrului la Agențiile teritoriale de asistență socială și respectiv la structurile teritoriale de asistență socială pentru ca cetățenii din localitățile din regiunea transnistreană să poată să solicite și respectiv să beneficieze de măsuri solicita măsuri de asistență socială.”

VOR FI BANI, VOR FI ȘI MECANISME

Totuși, care vor fi mecanismele de asistență socială? În redacția finală a legii RESTART, nu se pomenește niciun cuvânt despre asta. Am întrebat din nou, Ministerul Muncii și Protecției Sociale despre cum va fi organizat procesul de protecție socială pentru cetățenii din stânga Nistrului și, cel mai important, cum vor fi protejați. Am aflat că totul depinde de câți bani vor fi găsiți până în 1 ianuarie 2024.

„La etapa actuală, se lucrează la cadrul normativ, sunt aspecte care sunt în proces, se discută. Măsurile depind și de

finanțare, de Ministerul Finanțelor. Pe moment, e prea devreme să venim cu unele informații, care ulterior ar putea să se schimbe și să nu mai fie valabile. Referitor la informația despre măsurile existente, colegii vor expedia în scris deoarece la răspuns trebuie să lucreze mai multe direcții, care intră în competența mai multor secretari de stat.”

350 MII CETĂȚENI AI REPUBLICII MOLDOVA, FĂRĂ DREPTURI SOCIALE

Potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, în ciuda faptului că autoritățile Republicii Moldova nu controlează teritoriul din stânga Nistrului, acestea au obligația de a încerca, prin toate măsurile legitime și pașnice, să protejeze drepturile persoanelor din această zonă.

Avocatul Promo-LEX, Pavel Cazacu, spune că această obligație este determinată și de lipsa unei legi speciale cu privire la persoanele intern strămutate.

„Persoanele care părăsesc regiunea transnistreană de frica persecuțiilor nu pot beneficia de niciun fel de asistență suplimentară din partea autorităților constituționale. Lipsa unor astfel de reglementări, dar și lipsa promovării unor astfel de politici publice, discriminează locuitorii din regiunea transnistreană și lasă fără niciun ajutor victimele abuzurilor regimului Tiraspol.”

Pavel Cazacu admite că o soartă similară celei lui Nicolae Garmaș din Bender o are o mare parte a populației din regiunea transnistreană, în condițiile în care sunt 350 mii de locuitori cu cetățenia Republicii Moldova, fără protecția autorităților constituționale.

Avocatul Promo-LEX propune o serie de soluții menite să ajute atât autoritățile și cetățenii din stânga Nistrului.

„(...) O lege specială cu privire la persoanele intern strămutate, după modelul Ucrainei, Georgiei. Pentru că o astfel de modificare este costisitoare, un prim pas ar fi

modificarea unor prevederi ale legislației actuale. Reforma socială anunțată de guvernare era contextul perfect, pentru că astfel de reforme nu sunt făcute anual. Mai ales că autoritățile recunosc aceste probleme. Un prim pas ar putea fi reglementarea unor prestații sociale speciale pentru persoanelor persecutate și membrii familiilor lor care locuiesc în regiunea transnistreană. Aceste modificări pot fi bazate pe numeroasele constatări naționale și internaționale că „drepturile omului în regiunea transnistreană nu sunt respectate”. Un prim pas ar fi victimele abuzurilor grave – tortură, omoruri, privațiune ilegală de libertate etc.”

Până când autoritățile se gândesc de unde să ia bani, până la anul, pentru protejarea cetățenilor săi din regiunea separatistă transnistreană, Nicolae Garmaș din Bender se gândește ce va mânca mâine, cum își va încălzi locuința și cum va ajunge la Chișinău, pentru a participa la procesul de judecată intentat pentru încălcarea drepturilor sale constituționale.

Toate acestea, dintr-o pensie lunară de 346 de lei...

Materialul a fost realizat de anticorupție.md în parteneriat cu Asociația Promo-LEX, în cadrul proiectului „Promovarea respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova”, cu suportul financiar al National Endowment for Democracy (NED).

**Misiunea Promo-LEX de
Observare a Alegerilor Locale**

Generale 2023: CONSTATĂRI ȘI CONCLUZII | ZIUA ALEGERILOR | TURUL II

În ziua celui de-al doilea tur de scrutin, 19 noiembrie 2023, Misiunea Promo-LEX de Observare (M0) a delegat câte un observator pe termen scurt static în 175 secții de votare (SV) din cele 620 SV deschise. Celelalte 445 SV au fost observate de 50 echipe mobile (a câte doi observatori). Amintim că, în cadrul a 609 secții de votare s-a desfășurat turul doi de scrutin, iar în cazul a 11 secții – votarea repetată.

În urma prelucrării tuturor rapoartelor recepționate de la observatori, M0 Promo-LEX a constatat un număr de 126 de incidente pe parcursul votării.

Printre cele mai frecvente tipuri de incidente au fost: prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta sau în raza de 100 de metri de la secția de votare (31 cazuri) și fotografierea buletinelor de vot și alte încălcări ale

secretului votului (25 cazuri).

„Aceste tipuri de incidente pot sugera o legătură cauzală cu unele fenomene negative de influențare a voinței alegătorilor, care au avut loc și pe parcursul campaniei electorale, și ar putea indica asupra unor încercări de a controla și influența comportamentul și decizia alegătorilor, inclusiv în ziua alegerilor”, explică șeful MO Promo-LEX, Nicolae Panfil.

Pe parcursul zilei alegerilor, în secțiile observate, votarea a fost, în general, organizată eficient. În același timp, activitatea SIAS Alegeri a fost afectată sporadic. Au fost constatate 8 cazuri fie de suspendare a activității SIAS Alegeri pe motivul lipsei curentului electric sau a internetului, fie situații în care alegătorii nu erau identificați de sistem. De asemenea, au fost observate 12 cazuri de întrerupere a procesului de filmare a operațiunilor electorale privind deschiderea secției de votare sau a procedurilor de numărare a buletinelor de vot.

MO Promo-LEX își exprimă îngrijorarea cu referire la minim 6 cazuri de intimidare a observatorilor sau obstrucționarea procesului de observare liberă în secția de votare. MO Promo-LEX a constatat 2 cazuri de refuz de eliberare a copiilor tuturor Proceselor-Verbale de numărare a voturilor. Subliniem că, în exercitarea atribuțiilor, observatorii au dreptul să aibă acces la toate informațiile cu caracter electoral.

Numărarea voturilor a fost, în general, rapidă și calmă. Rezultatele preliminare ale numărării voturilor pentru funcția de primar al municipiului Bălți, realizată de MO Promo-LEX în baza proceselor verbale colectate, nu indică diferențe semnificative față de datele preliminare anunțate de Comisia Electorală Centrală.

Deschiderea secțiilor de votare
mai devreme de 7:00 sau cu întârziere

18 cazuri

#observatorPromo-LEX

Accesibilitatea secțiilor de votare
pentru persoanele cu dificultăți locomotorii

335 SV din 574
nu sunt accesibile

#observatorPromo-LEX

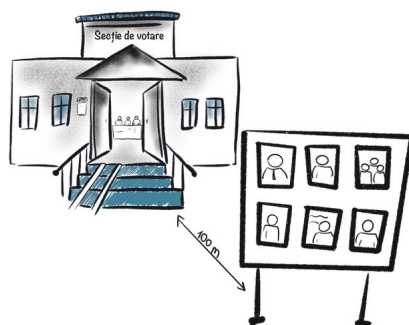
Închiderea secțiilor de votare
mai devreme sau mai târziu de ora 21:00

1 caz

#observatorPromo-LEX

Prezența materialelor de publicitate, afișaje, panouri electorale din raza secției de votare (100 metri de la localul secției)

4 cazuri

#observatorPromo-LEX

Acces restricționat pentru observatori sau obstrucționarea procesului de observare liberă în secția de votare

6 cazuri

#observatorPromo-LEX

Urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor legale/ruperea/deteriorarea sau absența sigiliilor pe urnele de vot

9 cazuri

#observatorPromo-LEX

Prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta sau în raza de 100 de metri de la secția de votare

31 cazuri

#observatorPromo-LEX

Fotografierea buletinelor de vot, alte încălcări ale secretului votului

25 cazuri

#observatorPromo-LEX

Agitație electorală sau PR negru în raza de 100 m și/sau în incinta secției de votare pentru a determina alegerea alegătorilor

1 caz

#observatorPromo-LEX

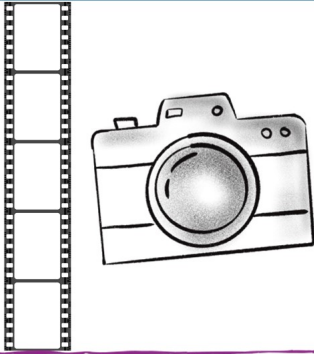
Transportarea organizată a alegătorilor
(autocare, microbuze sau alte unități de transport
care în mod normal nu ar avea ce căuta în preajmă)

7 cazuri

#observatorPromo-LEX

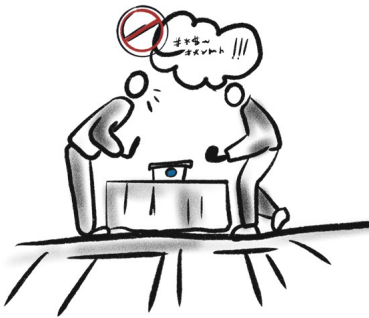
Întreruperea procesului de filmare a operațiunilor electorale
privind deschiderea secției de votare sau a procedurilor de
numărare a buletinelor de vot

12 cazuri

#observatorPromo-LEX

Acte de violență/intimidare a alegătorilor sau altor persoane

2 cazuri

#observatorPromo-LEX

Deficiențe în funcționarea SIAS Alegeri
(suspendarea funcționării; situații când SIAS Alegeri
indică faptul că alegătorul a votat, iar acesta susține că nu a votat)

8 cazuri

#observatorPromo-LEX

Deficiențe în listele electorale
(discrepanțe dintre adrese; alegători decedați;
semnături în locul altor persoane)

5 cazuri

#observatorPromo-LEX

Votarea nejustificată în grup
(în cabinetele de vot se află 2 și mai multe persoane)

6 cazuri

#observatorPromo-LEX

Refuzul eliberării copiilor tuturor Proceselor-Verbale de numărare a voturilor

2 cazuri

#observatorPromo-LEX

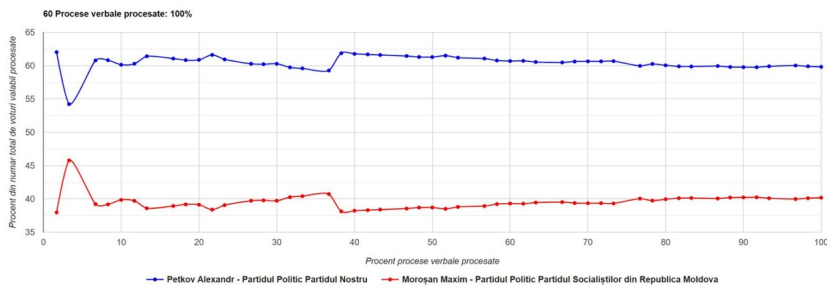
Altele

8 cazuri

#observatorPromo-LEX

Evoluția scorului candidaților în funcție de numărul proceselor-verbale procesate, % - mun. Bălți, Primar

Datele preliminare ale numărării voturilor în municipiul Bălți

Candidat la funcția de PRIMAR	Date CEC	Date Promo-LEX
 Petkov Alexandr, PN	59.63% (15111)	59.82% (15158)
 Moroșan Maxim, PSRM	40.37% (10230)	40.18% (10183)

Prezentarea datelor preliminare privind numărarea în paralel a voturilor în municipiul Bălți

Nr. total SV	60
Nr. SV monitorizate Promo-LEX	60
Nr. Procese-verbale recepționate	60
Nr. PV eronate	2
Nr. PV lipsă	0

Procese-verbale cu erori (Primar, mun. Bălți)

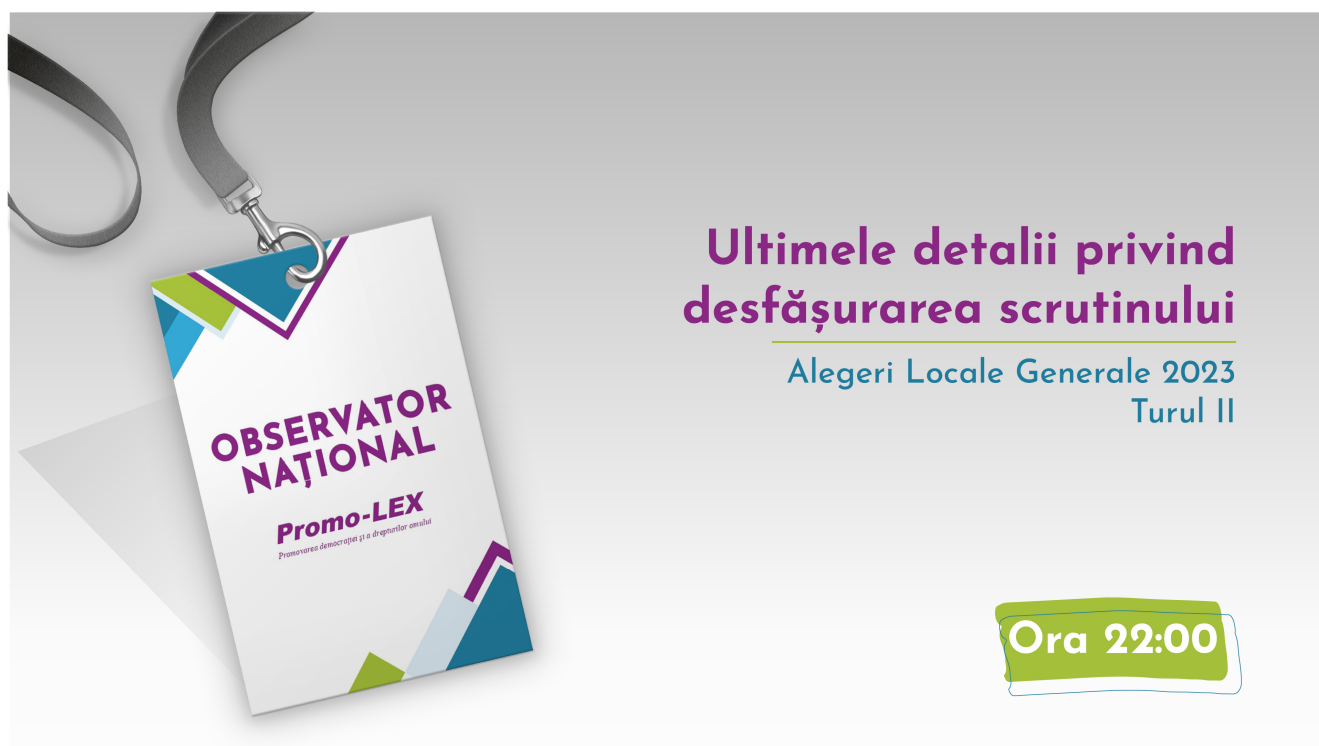
TIP EROARE	NUMĂR
I = C + J	2
J = I - C	2

Comunicatul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și al Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea

implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.

Misiunea de Observare Promo-LEX a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023: Ultimele incidente semnalate pe parcursul votării

Până la ora 22.00, MO Promo-LEX a recepționat și a procesat 118 de incidente, dintre care în prezentul comunicat sunt incluse 56.

Intimidarea observatorilor, obstrucționarea observării libere – 4 cazuri:

SV 2/59 Bălți, Elizaveta. Observatorul Promo-LEX a fost intimidat de Președintele BESV, în urma unei raportări a incidentului privind votarea în grup la 12.30. Președinta BESV a menționat: „M-am așteptat la surprize din partea Promo-LEX, dar nu într-atât”.

SV 2/41 Bălți. După ce observatorul Promo-LEX s-a interesat de membrii BESV de ce cabinele de vot sunt dezasamblate înainte de închiderea secției de votare, Președintele a reacționat agresiv, comentând: „Noi stăm în frig și dvs. nu luați în considerare aceasta! Și de ce Promo-LEX nu este sesizat despre condițiile din SV?”. În același timp, la observațiile făcute de reprezentanții concurenților electorali, membrii BESV nu au reacționat agresiv.

SV 2/58 Bălți. La ora 21.12 reprezentantul unui concurent electoral a informat Președintele BESV despre dorința de a filma procesul de numărare a buletinelor de vot. Președintele i-a interzis din motivul „nedorinței de a nimeri în cadru”, dar reprezentantul insistă asupra filmării. În urma consultării cu reprezentanții CECE II, Președintele i-a permis filmarea cu condiția că fețele membrilor BESV nu vor fi filmate.

SV 2/22 Bălți. Reprezentantul unui concurent electoral a solicitat să filmeze procesul de numărare a buletinelor de vot. Președintele i-a permis filmarea, însă la îndepărtat la o distanță de aproximativ 5 metri.

Prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta secției de votare sau în raza de 100 m – 19 cazuri:

SV 23/38 Nisporeni, Vărzărești. În raza 100 m de la SV au fost observate, în mod repetat (a 3 oară), mijloacele de transport ale ambilor candidați. Nu au fost observați să interacționeze cu alegătorii, doar între ei. Una dintre mașini este de marca

Nissan, culoare gri metalic.

SV 34/14 Telenesti, Chitcanii Vechi. La ora 14:24, la intrarea în SV a fost observată o persoană neautorizată care îndemna un alegător să voteze pentru un anumit candidat. A fost sesizat președintele BESV care a anunțat persoana neautorizată că nu are voie să influențeze votul alegătorului. Ulterior persoana neautorizată, care nu a putut fi identificată, a plecat.

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. În jurul orei 15:50 în raza 100 m de la SV au fost observate trei doamne (observate și la turul 1). Doamnele au fost prezente și în prima parte a zilei (mașina de culoare albastră). Acestea interacționează cu anumiți alegători și vorbesc mereu la telefon.

SV 4/22 Anenii Noi, Floreni. Pe parcursul observării (circa 30 minute) echipa mobilă a constatat că un candidat a staționat în imediata apropiere a secției de votare în mașină personală.

SV 22/20 Leova, Ceadâr. În imediata apropiere de BESV, a fost observată o mașină în care se afla fostul primar al localității și un candidat. OTS a declarat că a văzut, cel puțin doi alegători care au intrat în microbuz pentru câteva minute, apoi au ieșit afară. Poliția i-a atenționat și au părăsit locul.

SV 17/18 Fălești, Ciolacu Vechi. Candidata la funcția de primar s-a prezentat în fața BESV fără un motiv justificat, discutând cu cetățenii. Candidata nu este locuitoare a satului Ciolacul Vechi.

SV 01/259, Chișinău, Durlești. În preajma SV staționează un autoturism de model Audi care monitorizează de dimineață alegătorii care vin la vot, Președintele BESV s-a apropiat de automobil, a discutat cu persoana din interior 5-7 minute, dar mașina nu a plecat.

SV 01/254, Chișinău, Durlești. În raza de 100 metri a SV, o perioadă îndelungată s-a aflat parcat un automobil. În

interiorul acestuia se află două doamne, care permanent vorbesc la telefon. Pe o perioadă scurtă de timp acestea au fost plecate, dar au revenit înapoi.

SV 01/255, Chișinău, Durlești. Lângă intrarea în ograda SV, un automobil staționează de mai mult timp (Renault). Persoana din mașină avea un comportament dubios.

SV 01/257, Chișinău, Durlești. La ora 19.05 a fost observat un automobil Mazda, roșie, care supraveghea SV. În momentul în care persoanele din autoturism au înțeles că au fost observați, acestea au plecat. Mașina respectivă a fost văzută pe parcursul zilei și în preajma altor SV din or. Durlești.

SV 01/255, Chișinău, Durlești. Un automobil de marca Audi a stat o perioadă îndelungată lângă SV (circa 50 minute), după care a revenit automobilul Renault care a fost raportat anterior. Din Renault o persoană a urcat în Audi. Persoanele au fost identificate a fi consilieri ai unui concurent.

SV 2/49 Bălți. Începând cu ora 19.00 în SV era prezentă secretara de la altă secție de votare (SV 2/5). Ea periodic intra în cabinetul unde se află safeul cu buletine de vot ale SV 2/49. Președinta SV 2/49 a explicat că secretara SV 2/5 este angajata instituției de învățământ unde este amplasată SV 2/49 și are nevoie de acces în cabinet.

SV 28/51 Sîngerei, Pepeni. A fost observată pe parcursul unei perioade de timp mai îndelungate un automobil de marca Suzuki staționat în raza de 100 m de la secția de votare.

SV 01/257, Chișinău, Durlești. În fața SV staționează o mașină, în care se află 2 persoane. Pe parcursul zilei, aceștia au venit și plecat, staționau în jur de 30 minute, după care plecau. La ora 19:40, președinta BESV i-a întrebat „care este motivul pentru care acestea revin în fața SV, și că prezența lor este suspectă”. Una din persoane a răspuns ironic „așteptăm un cumătru să vină, nu vă faceți griji – noi nu facem agitație”.

SV 01/254, Chișinău, Durlești. O persoană periodic revine la SV și discută cu președintele SV. S-a aflat în incinta secției timp de 28 minute, de la 18:35 până la 18:58. A plecat și a revenit la 20:20, a așteptat un alegător care a votat, după care a plecat. Pe parcursul zilei a intrat de câteva ori în SV. Se deplasează cu automobilul Toyota.

SV 01/255, Chișinău, Durlești. A fost observat un autoturism prezent de mai multe ori în preajma SV, transportând alegători. A fost anunțat președintele BESV, după care a fost informat polițistul, iar la solicitarea colaboratorului de poliție, persoana a plecat din fața SV.

SV 28/51 Sîngerei, Pepeni. Un candidat la funcția de primar se află în incinta secției de votare neautorizat, creează situații de conflict. Acesta se află în apropierea secției de votare începând cu ora 13.00.

SV 01/258, Chișinău, Durlești. În afara SV, în intervalul 20:10 – 20:38, a fost observată mașina de marca Audi în raza de 100 metri a SV. Acest mijloc de transport a fost observat periodic și în raza altor SV din Durlești.

SV 11/17 Cimișlia, Ciucur-Mingir. În incinta casei de cultură, unde este amplasată secția de votare, se aflau câteva persoane neautorizate. După observația președintelui BESV, aceștia au plecat.

Încălcarea secretului votului (fotografierea buletinelor, prezentarea buletinului cu votul exprimat, amplasarea defectuoasă a cabinelor de vot ce permit vizualizarea opțiunii alegătorului etc.) – 11 cazuri:

SV 26/33 Rezina, Buciușca. Un membru al BESV însemna într-un carnet lista nominală a alegătorilor. Lista era întocmită de reprezentantul Partidului Socialiștilor din Republica Moldova, care a ieșit din secție, rugând membrul BESV să noteze în continuare numele/prenumele alegătorilor în locul său.

SV 12/7 Criuleni, Mălăiești Noi. La 14:42 un alegător a fost observat de către un reprezentant al unui concurent cum a fotografiat buletinul de vot. Alegătorului i s-a făcut observație, acesta a zis că a șters poza.

SV 4/34 Anenii Noi, Speia. O alegătoare a fotografiat buletinul de vot. Drept consecință președinta BESV a anulat buletinul de vot, prin vot unanim al membrilor BESV, și l-a introdus în urna de vot.

SV 17/10 Fălești, Bocani. La ora 15:27 un alegător a fotografiat buletinul de vot. La solicitarea membrilor BESV fotografia a fost ștearsă. Careva sancțiuni nu au fost aplicate.

SV 23/1 Nisporeni, Nisporeni. Alegătorul a fotografiat buletinul de vot după ce a aplicat ștampila votat, iar președintele BESV observând acest lucru a sesizat polițistul. Alegătorului în cauză i s-a întocmit proces verbal cu privire la contravenție.

SV 11/33 Cimișlia, Lipoveni. Un alegător și-a fotografiat buletinul de vot. Acesta nu a fost sancționat și a fost lăsat să plece.

SV 01/257, Chișinău, Durlești. O alegătoare, după ce și-a exprimat votul, s-a apropiat de masa membrilor BESV și a arătat buletinul de vot cu opțiunea aplicată, întrebând dacă „se vede?” Membrii BESV au confirmat faptul că votul este vizibil, după care buletinul de vot a fost introdus în urna de vot, iar alegătoare a părăsit SV.

SV 01/258, Chișinău, Durlești. Un alegător a fotografiat buletinul de vot după ce și-a exprimat opțiune de vot. La insistența membrilor BESV, poza a fost ștearsă.

SV 2/11 Bălți. La ora 18.16 un alegător a fotografiat buletinul de vot. Secretarul BESV i-a făcut observație și alegătorul a solicitat ștergerea fotografiei. Alegătorul a

șters fotografia, după ce a votat și a părăsit SV.

SV 2/11 Bălți. La ora 16.43 un alegător a fotografiat buletinul de vot. Aceasta a fost observat de membrii BESV, care i-au făcut observație.

SV 01/267, Chișinău, Vadul lui Vodă. În incinta SV a intrat un alegător în stare de ebrietate care, după ce a votat, a fotografiat buletinul de vot. A fost nevoie intervenția poliției pentru a soluționa situația descrisă.

Întreruperea pe parcursul zilei votării a procesului de filmare a operațiunilor electorale – 3 cazuri:

SV 27/27 Rîșcani, Malinovscoe. La momentul vizitei, la ora 15.40 observatorii au sesizat că camera video nu înregistrează procesul de votare. Membrii BESV nu atrag atenția acestui lucru. Nu se cunoștea din ce moment camera nu funcționează.

SV 25/70 Orhei, Mana. Pe parcursul aflării echipei mobile în incinta SV (20 minute) procesul de filmare a fost întrerupt. Operatorii SIASA au comunicat că camera video are defecțiuni tehnice.

SV 35/29 Ungheni, Bulhac. Camera video are defecțiuni tehnice. Se deconectează la fiecare 2 minute. Membrii BESV o conectează doar când alegătorii vin să voteze.

Deficiențe în listele electorale (discrepanțe dintre adrese; alegători decedați; semnături în locul altor persoane) – 3 cazuri:

SV 18/24 Florești, Țipordei. Alegătorul nu s-a găsit în listele secției de votare în conformitate cu reședința sa. Acesta a fost lăsat să voteze, fiind inclus în listele suplimentare.

SV 01/248, Chișinău, Codru. Un alegător a semnat eronat în listele electorale în locul altui alegător. La solicitarea președintelui BESV, acesta a depus o declarație pe propria

răspundere precum că a semnat în locul altei persoane din greșeală.

SV 01/255, Chișinău, Durdlești. 0 persoană cu adresa din buletin atribuită SV respective, potrivit SIAS Alegeri ar fi avut adresa în Briceni. Alegătoarea a fost direcționată la CECE I Durdlești să clarifice dacă poate să voteze în Durdlești.

Deficiențe în funcționarea SIAS Alegeri (suspendarea funcționării; situații când SIAS Alegeri indică faptul că alegătorul a votat, iar acesta susține că nu a votat) – 2 cazuri:

SV 2/22 Bălți. Aproximativ la ora 14.50 în urma verificărilor în SIAS Alegeri, 2 alegători nu a fost identificați în sistem. Totuși, ținând cont de faptul că domiciliul acestora se află raza teritorială a secției de votare, cu acordul președintelui BESV alegătorii au fost incluși în listele electorale suplimentare.

SV 01/255, Chișinău, Durdlești. La 16:30, în incinta SV s-a întrerupt energia electrică. Problema a fost imediat soluționată, energia electrică fiind reconectată. Cazul respectiv a perturbat însă activitatea SIAS Alegeri, acesta nefiind posibil a fi accesat de operatori aproximativ 5-10 minute, după care funcționalitatea a fost restabilită.

Transportarea organizată a alegătorilor (autocare, microbuze sau alte unități de transport care în mod normal nu ar avea ce căuta în preajmă) – 5 cazuri:

SV 25/23 Orhei, Chiperceni. A fost observat (de 3 ori) un autoturism care aduce, în mod organizat, alegători la secția de votare. Potrivit conducătorului automobilului acesta a adus părinții, iar mai apoi bunicul. La ieșirea din SV alegătorul („bunicul”) a fost întrebat de observatorul Promo-LEX cu cine a venit la votare. Alegătorul a comunicat că nu-l cunoaște pe șofer.

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. La ora 16:06 în raza de 100 m de la SV a fost observat (deja a doua oară) un automobil (Lexus, culoare surie) care transporta alegători.

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. La ora 18:20 în raza de 100 m de la SV a fost observat (deja a treia oară) un automobil care transporta în mod organizat alegători.

SV 4/15 Anenii Noi, Chirca. Transportarea organizată a alegătorilor de către un candidat către secția de votare. Candidata se află în imediata apropiere de secția de votare.

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. Candidatul la funcția de primar transporta alegători la secția de votare. Poliția s-a autosesizat, concurentul electoral a fost dus la sector și documentat.

Prezența materialelor de publicitate, afișaje, panouri electorale din raza secției de votare (100 metri de la localul secției) – 1 caz:

SV 4/37 Anenii Noi, Țîntăreni Prezența afișajului electoral al unui concurent în apropierea SV.

Votarea nejustificată în grup (doi sau mai mulți alegători) – 3 cazuri:

SV 11/40 Cimișlia, Satul Nou. Doi alegători au votat împreună în cabina de vot fără vreun motiv justificat.

SV 01/258, Chișinău, Durdlești. Doi alegători au încercat să voteze concomitent în aceeași cabină de vot. Totuși, la intervenția membrilor BESV, aceștia s-au separat.

SV 2/11 Bălți. La 16:02, în SV au intrat două persoane, care s-au aflat în decurs de 1 min într-o cabină de vot, ulterior au votat în cabine diferite. Membrii BESV nu au reacționat acest caz.

Incidente în procesul de închidere a SV și numărare a

voturilor – 1 caz:

SV 2/41 Bălți. La ora 20.30 membrii BESV, la inițiativa Președintelui au dezasamblat 2 cabine de vot, din cele 3 prezente. Ei au motivat decizia prin dorința de a se elibera mai devreme. La fel, Președintele BESV a venit cu inițiativa de a începe procesul anulare a buletinelor de vot neutilizate. Reprezentanta unui concurent a venit cu critica la această inițiativă, la ce președintele a răspuns că vor începe procedura după ora 21:00.

Urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor legale/ruperea/deteriorarea sau absența sigiliilor pe urnele de vot – 2 cazuri:

SV 18/3 Florești, Florești. Urnele de vot staționare au fost sigilate cu trei sigilii. Președintele BESV a declarat că nu a primit suficiente sigilii pentru toate urnele de vot.

SV 29/43 Soroca, Voloave. Urna mobilă nu a fost sigilată potrivit procedurilor legale.

Altele – 2 cazuri:

SV 2/1 Bălți. La ora 14.20 un alegător a rupt buletinul de vot, după ce deja efectiv a votat, invocând drept motiv că s-ar fi încurcat. Președintele BESV a colectat fragmentele rupte ale buletinului pentru a documenta cazul, ca eventuală probă și a chemat poliția.

SV 2/48 Bălți. Până la 15.26 în SV au avut loc 3 deconectări consecutive de lumină, cu durată de 5 min și intervale de 10 min. Deconectările nu au afectat votarea.

Comunicatul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și

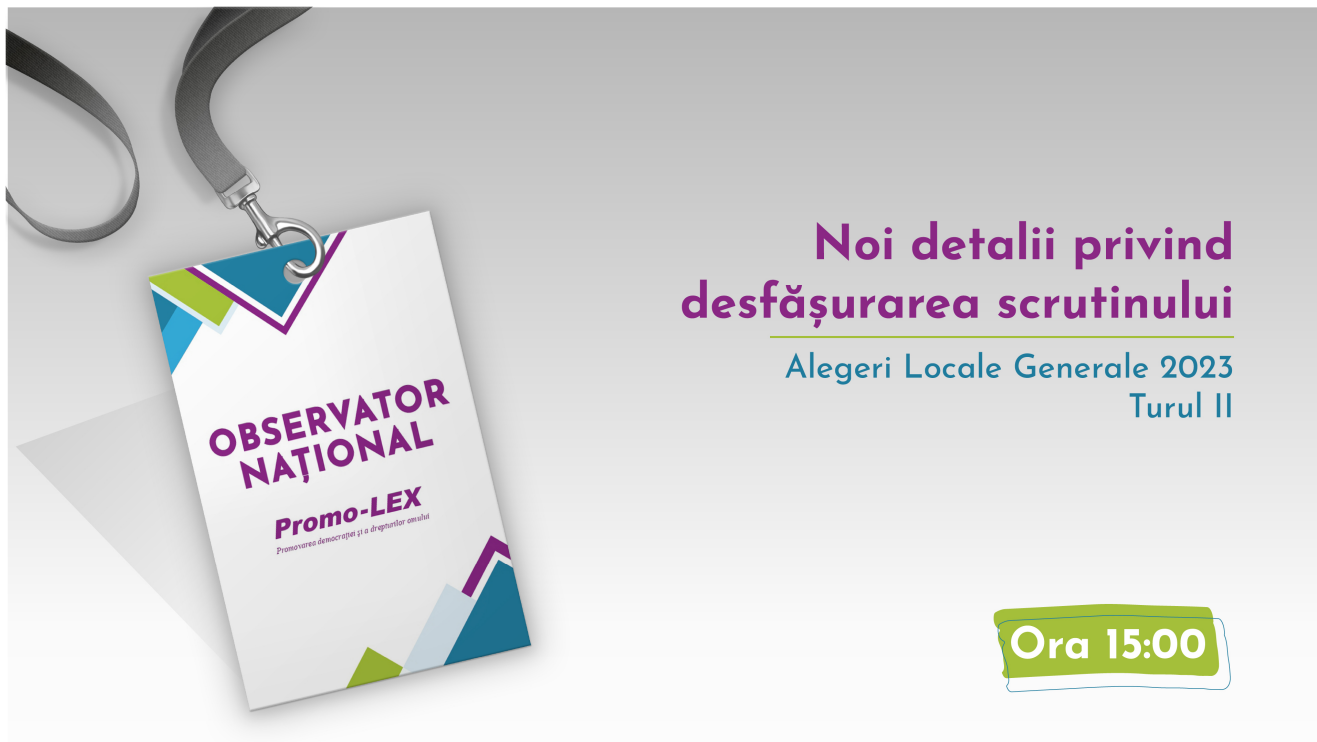
Responsabilitate” și al Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor sau partenerilor. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română și traducerea acestuia în altă limbă, prevalează prevederile stabilite de textul în limba română.

Misiunea de Observare Promo-LEX a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023: Noi detalii privind desfășurarea scrutinului

Până la ora 15:00, MO Promo-LEX a recepționat și a procesat **62 de incidente**, dintre care în prezentul comunicat sunt incluse **41**.

Prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta secției de votare sau în raza de 100 m – 9 cazuri:

SV 19/22 Glodeni, Nicolaevca. În raza de 10 metri de la secția de votare (SV) se afla o mașină care are la bord o camera video orientată spre intrarea SV și care filmează. Președintele BESV cunoaște despre acest lucru, însă nu a comentat nimic, nici nu a reacționat pentru a sesiza poliția cu privire la acest caz, susținând că mașina data s-a aflat în acel loc și în primul tur al alegerilor.

SV 01/255, Chișinău, Durdlești. Lângă intrarea SV, pe o perioadă mai îndelungată de timp, a stat parcată o mașină în care se aflau două persoane (un domn și o doamnă). La momentul trecerii prin preajmă a observatorului, persoanele din interior au făcut o poză acestuia. Nu a fost posibilă identificarea scopului aflării acestor persoane în preajma SV.

SV 01/259, Chișinău, Durdlești. Mai multe autovehicule

staționează de peste 30 minute la intrarea în ograda SV. O persoană observată în una din mașinile respective a acuzat observatorul Promo-LEX că „persoanele de tipul acestuia” se fac vinovate de cazurile de alertare a poliției care vine „să-i documenteze pe ai lor”.

SV 01/257, Chișinău, Durlești. Începând cu ora 10.15, pe o perioadă de peste 30 minute, în preajma SV au fost parcate două mașini (sură și albastră) în care au fost observate persoane neautorizate. Nu este clar care a fost scopul prezenței acestora în preajma SV, însă după staționarea acestora peste 30 minute, lângă SV a staționat o altă mașină, din care a coborât un candidat la funcția de primar al or. Durlești. Acesta a urcat în una din cele două mașini parcate (culoarea sură), iar peste 1-2 minute, candidatul a coborât din mașină, a urcat în mașina cu care a venit și, împreună cu persoana cu care a discutat, au plecat din preajma SV. Peste câteva minute, mașina sură a revenit, parcându-se din nou în preajma SV, unde a continuat să se afle. Periodic, persoana aflată în mașină făcea un tur în jurul SV.

SV 25/23 Orhei, Chiperceni. În raza 100 m de la SV a fost observate 2 unități de transport care staționează în fața SV și reprezentatul unui candidat care se apropie de alegători și comunică pentru cine să voteze. A fost solicitată intervenția poliției.

SV 31/14 Șoldănești, Cușmirca. Unul din candidații pentru funcția de primar discuta cu alegătorii în raza de 35 m de la secția de votare. Un membru din BESV s-a apropiat de acesta și i-a comunicat ceva, după care acesta s-a îndepărtat de secția de votare la aproximativ 150 de metri.

SV 01/256, Chișinău, Durlești. Lângă SV, în raza de 100 m, pe o perioadă mai îndelungată de timp (peste 1,5 ore), se afla parcată o mașină în care stau două persoane. Se pare că aceștia monitorizează alegătorii care vin să voteze.

SV 31/14 Șoldănești, Cușmirca. Consilierii din partea unui concurent, în raza de 40 m de la secția de votare, discută cu alegătorii. Președintele BESV le-a spus, în repetate rânduri, să plece de acolo, iar într-un final aceștia s-au conformat, îndepărtându-se la circa 150 m de secția de votare.

SV 01/257, Chișinău, Durlești. În jurul orei 12:44 la aproximativ 100 metri de SV, într-o mașină parcată, a fost observat un candidat la funcția de primar. Raportat la observațiile anterioare, acesta urmărește procesul în jur de jumătate de oră, după care pleacă, iar peste ceva timp revine.

Încălcarea secretului votului (fotografierea buletinelor, prezentarea buletinului cu votul exprimat, amplasarea defectuoasă a cabinelor de vot ce permit vizualizarea opțiunii alegătorului etc.) – 11 cazuri:

SV 25/23 Orhei, Chiperceni. Până la introducerea buletinului de vot în urnă, un alegător, în stare de ebrietate, a divulgat cu cine a votat prezentând buletinul de vot și strigând pentru cine a votat. Președintele BESV i-a solicitat să părăsească SV, la refuzul acestuia de a se conforma a fost solicitată intervenția ofițerului de poliție. Alegătorul s-a conformat și a părăsit SV.

SV 10/13 Căușeni, Baimaclia. Un alegător a fotografiat buletinul de vot, iar membrii BESV au observat acest lucru și i-au făcut observație. Alegătorul a șters fotografia, a pus buletinul în urna de vot și a părăsit SV.

SV 12/17 Criuleni, Dubăsarii Vechi. Un alegător a fotografiat buletinul de vot în incinta secției de votare, apoi a postat fotografia pe rețelele de socializare. Acest lucru nu a fost observat la acel moment, ci doar după ce alegătorul a postat fotografia. Fotografia din rețelele de socializare a fost identificată de operatorii SIAS. Președinta BESV a sunat la poliție și anunțat despre acest caz. Polițistul de sector urmează să se deplaseze la domiciliul alegătorului în cauză

pentru a documenta cazul.

SV 36/11 UTAG, Comrat. Un alegător a fotografiat buletinul de vot. Ulterior, alegătorul a șters fotografia la solicitării președintelui BESV.

SV 36/32 UTAG, Baurci. La ora 10.18 a fost observat un caz în care un alegător a fotografiat buletinul de vot în cabina de vot. Nici un membru al BESV nu a reacționat la acest incident, probabil nici nu observase acest lucru.

SV 2/47 Bălți. La ora 10.20 un alegător și-a fotografiat buletinul de vot. Președintele BESV a intervenit și a solicitat persoanei să șteargă poza, însă alegătorul nu s-a conformat, motivând că a făcut poza pentru sine.

SV 31/14 Șoldănești, Cușmirca Doi alegători au fotografiat buletinele de vot, după ce au aplicat ștampila în drept cu concurentul electoral. De acest lucru a fost atenționat președintele BESV, care le-a spus persoanelor să șteargă fotografia făcută.

SV 31/14 Șoldănești, Cușmirca Alegătorul a fotografiat buletinul de vot după exprimarea votului, în drept cu numele concurentului electoral, iar acest lucru a fost observat de președinta BESV, care a obligat persoana să șteargă fotografia făcută. Persoana s-a conformat și a șters fotografia, dar nu a fost sancționată.

SV 4/34 Anenii Noi, Speia. Un alegător a fotografiat buletinul cu opțiunea de vot. Președinta BESV a sesizat cazul, pentru care alegătorului i s-a întocmit proces verbal.

SV 17/10 Fălești, Bocani. La 13:39 un alegător a fotografiat buletinul cu opțiunea de vot. Președinta BESV a solicitat ștergerea pozei. Alegătorul s-a conformat.

SV 28/51 Sîngerei, Pepeni Un alegător a fotografiat buletinul de vot. În urma observației președintelui BESV, alegătorul a

șters poza.

Întreruperea pe parcursul zilei votării a procesului de filmare a operațiunilor electorale – 5 cazuri:

SV 31/32 Șoldănești, Vadul-Rașcov. În timpul vizitei echipei mobile, la ora 9.31 a fost observat că camera video nu a fost pusă în funcțiune pe tot parcursul zilei, motivându-se prin faptul că nu funcționează. Președintele BESV susține că au telefonat la CEC pentru a putea remedia problema, dar camera încă nu funcționează.

SV 11/14 Cimișlia, Mereni. Camera de filmat era conectată, însă nu înregistra nimic de la începutul zilei. Membrii BESV au depistat acest lucru doar în momentul când observatorul făcuse fotografie. Începând cu 10.46 moment camera funcționează și întregul proces este înregistrat.

SV 9/15 Călărași, Frumoasa. La ora 10.31 se observase că camera video nu înregistrează procesul de votare și este deconectată. Președinta BESV nu cunoștea acest lucru, aflase abia după ce a întrebat observatorul care este cauza că camera nu funcționează. Nu se cunoaște mai exact din ce moment nu înregistra camera. Ulterior a fost conectată de către un operator SIAS.

SV 8/22 Cantemir, Enichioi. În momentul aflării observatorilor în secția de votare, aproximativ orele 12:25, camera de filmat nu funcționa și nu înregistra procesul de vot. Membrii BESV au observat acest lucru la venirea observatorilor și le-a comunicat faptul că până în acest moment camera funcționa. S-a încercat remedierea problemei, însă nu au reușit și au contactat organele electorale superioare. În momentul când observatorii au părăsit SV, camera de filmat nu era funcțională.

SV 25/61 Orhei, Pohrebeni. La orele 13.35 observatorii au intrat în SV și au văzut că camera de filmare nu funcționează și nu înregistrează procesul de vot. Președintele BESV a

comunicat despre faptul că camera nu funcționează de la orele 10:00. De la ora 06.50 și până la 10.00 camera a funcționat. Președintele BESV a apelat la CEC, însă problema a rămas nesoluționată. La moment camera nu înregistrează procesul de vot.

Deficiențe în listele electorale (discrepanțe dintre adrese; alegători decedați; semnături în locul altor persoane) – 2 cazuri:

SV 23/38 Nisporeni, Vărzărești. Doi alegători (soți) se regăseau în lista electorală de la SV diferite. Ambii alegători au votat la prezenta SV, alegătoarea pe lista electorale de bază, iar alegătorul (soțul) pe lista suplimentară (cu acceptul președintei BESV).

SV 18/22 Florești, Cuhureștii de Sus. Alegătorul nu s-a regăsit în liste, în SV ce corespundea cu reședința acesteia. Alegătorul a fost înscris în listele suplimentare și a fost lăsat să voteze în această SV.

Deficiențe în funcționarea SIAS Alegeri (suspendarea funcționării; situații când SIAS Alegeri indică faptul că alegătorul a votat, iar acesta susține că nu a votat) – 3 cazuri:

SV 9/28 Călărași, Păulești În timpul vizitei la ora 9.43, din cauza lipsei conexiunii la internet, datele personale ale alegătorilor sunt scrise pe suport de hârtie A4, dar nu sunt introduse în sistem de către operatorii SIAS.

SV 2/22 Bălți. La ora 09.57 în urma verificării de către operator în SIAS Alegeri, alegătorul nu a fost identificat, deși are viza de reședință în raza secției de votare și cu acordul președintelui BESV, alegătorul a fost introdus în listele suplimentare.

SV 2/50 Bălți. La ora 10.10 un alegător nu a fost identificat în SIAS Alegeri, dar ca urmare a verificării buletinului de

identitate, s-a constatat că viza de reședință indicată în buletinul de identitate corespunde razei teritoriale SV și respectiv alegătorul a fost introdus în listele suplimentare.

Prezența materialelor de publicitate, afișaje, panouri electorale din raza secției de votare (100 metri de la localul secției) – 1 caz:

SV 4/15 Anenii Noi, Chirca. În timpul deplasării către SV, au fost observate pliante electorale ale concurentului electoral din partea unui concurent lipite pe panoul de anunțuri. Acesta se afla în raza 100 m de la secția de votare.

Transportarea organizată a alegătorilor (autocare, microbuze sau alte unități de transport care în mod normal nu ar avea ce căuta în preajmă) – 2 cazuri:

SV 22/31 Leova, Sărata-Răzeși. Un candidat transportă organizat, cu mașina proprie, alegători care coboară în raza mai mare de 100m.

SV 30/22 Strășeni, Lozova. Un șofer (alegător care și-a exprimat dreptul la vot) a fost observat de două ori cum a transportat alegători la SV. Acestuia i s-a întocmit proces verbal de către angajatul MAI. Șoferul a argumentat că doar și-a ajutat vecinii să ajungă mai ușor la destinație.

Votarea nejustificată în grup (doi sau mai mulți alegători) – 3 cazuri:

SV 01/256, Chișinău, Durlești. În cazul a doi alegători care votau în cabine de votare apropiate, unul a aplicat ștampila votat în ambele buletine de vot, transmițând apoi buletinul celui de-al doilea alegător pentru a fi aruncat în urna de vot. Membrii BESV nu au reacționat la situația respectivă.

SV 12/37 Criuleni, Slobozia-Dușca. Doi alegători au votat împreună în cabina de vot. Membrii BESV nu au reacționat.

SV 2/59 Bălți, Elizaveta. În jurul orei 12:10 a fost observată

votarea împreună a doi alegători într-o cabină de vot, deși nici unul nu prezenta semne că ar avea nevoie de asistență. De către unul din membrii BESV au fost făcute observații în privința acestui incident, după care imediat cele două persoane au părăsit incinta SV.

Acte de violență sau intimidări a alegătorilor, sau altor persoane – 1 caz:

SV 11/33 Cimișlia, Lipoveni. Un alegător a insultat membrii BESV pentru că nu i s-a permis accesul să voteze. Acesta s-a apropiat de operatori fără buletin, doar cu fișa de însoțire. Acesta a afirmat că în primul tur a putut vota fără buletin și chiar a putut să fotografieze buletinele de vot.

Urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor legale/ruperea/deteriorarea sau absența sigiliilor pe urnele de vot – 1 caz:

SV 18/35 Florești, Gura Căinarului. Urna de vot staționară a fost sigilată doar cu 3 sigilii.

Altele – 3 cazuri:

SV 2/40 Bălți. La ora 12.14 un alegător a relatat membrilor BESV că a fost contactat telefonic de către o persoană necunoscută, care nu s-a prezentat și care i-a comunicat precum că alegerile (turul II) ar fi fost anulate și nu este necesar să se prezinte la secția de votare pentru a vota. În discuție a intervenit și reprezentantul unui partid și a comunicat că la fel a fost contactat anonim telefonic și a fost informat analogic că alegerile ar fi fost anulate și nu trebuie să meargă la vot.

SV 9/23 Călărași, Horodiște. La solicitarea alegătorului (în etate) membrul BESV a semnat pe lista electorală în locul alegătorului.

SV 16/4 Edineț, Edineț. Un alegător a semnat, după cum a

afirmat, „din greșeală”, în locul altui alegător. Potrivit membrului BESV semnătura va fi radiată.

Cu privire la prezența la vot în unele localități unde are loc votarea repetată

La data de 19 noiembrie 2023, în afară de turul II de scrutin se mai desfășoară votarea repetată în 8 localități, unde în primul tur al alegerilor au participat mai puțin de 1/4 din numărul de alegători înscriși în listele electorale.

Către ora 15:00, în cel puțin 2 localități se observă o participare redusă a alegătorilor la vot. Este vorba despre comuna Salcia (raionul Taraclia), unde se alege și primarul, și consiliul local și satul Cotovscoe, unde se alege consiliul local. În fiecare și cele 2 localități au votat câte 8 alegători. De asemenea, într-o altă localitate – satul Chioselia Rusă (UTA Găgăuzia) – nu votaseră nici un alegător.

Menționăm că, potrivit articolul 177 din Codul electoral votarea repetată se consideră valabilă indiferent de numărul alegătorilor care au participat la votare.

Comunicatul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și al Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor sau partenerilor. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română

și traducerea acestuia în altă limbă, prevalează prevederile stabilite de textul în limba română.

Misiunea de Observare Promo-LEX a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023: Deschiderea secțiilor de votare.

În ziua celui de-al doilea tur de scrutin, Misiunea Promo-LEX de Observare (MO) a delegat câte un observator pe termen scurt static în 175 secții de votare (SV) din cele 620 SV deschise și preconizate a fi monitorizate. Celelalte 445 SV vor fi

observate de 50 echipe mobile (a câte doi observatori). Amintim că, în cadrul a 609 secții de votare se desfășoară turul doi de scrutin, iar în cazul a 11 secții – votarea repetată.

Date generale privind deschiderea secțiilor de votare

Informația privind deschiderea secțiilor de votare a fost cumulată în baza a 225 de rapoarte ale observatorilor.

Potrivit observatorilor, marea majoritate a SV **219 (97.3%)** și-au început activitatea la timp, la ora 7:00, cu excepția a **6 SV (2,7%)**, care au fost deschise cu întârzieri ne semnificative, de până la 10 minute. În **4 SV (1.2%)** camera video nu a fost activată de la demararea operațiunilor electorale privind deschiderea secției de votare. În **65 SV (28.9%)** nu a fost asigurată solemnitatea procesului de votare prin intonarea imnului de stat la deschiderea secției de votare și afișarea în secție a drapelului de stat. Iar în **78 SV (34.7%)** nu este asigurat agentul termic.

Incidente semnalate la deschiderea secțiilor de votare

Până la ora 10.00, MO Promo-LEX a recepționat și a procesat **21 de incidente**.

Agitație electorală sau PR negru în perimetrul de 100 m și/sau în incinta secției de votare pentru a determina alegerea alegătorilor – 1 caz:

SV 2/11 Bălți. Reprezentantul unui concurent s-a prezentat cu o mapă transparentă în care se vedea un pliant electoral. Nimeni din membrii BESV nu au observat și respectiv nu au reacționat.

Prezența materialelor de publicitate, afișaje, panouri electorale din raza secției de votare (100 metri de la localul secției) – 2 cazuri:

SV 23/38 Nisporeni, Vărzărești. În raza de 100 m de la SV au

fost observate materiale de agitație electorală. Deși se pare că s-a încercat înlăturarea lor, poza cu echipa unui concurent a rămas. Potrivit observatorului, ulterior, președinta BESV a dispus înlăturarea materialului de agitație.

SV 4/27 Maximovca, Anenii Noi. Pe un panou publicitar aflat în apropierea secției de votare, observatorul a identificat pliante A4, cu mesaj electoral, în favoarea unui concurent.

Prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta secției de votare sau în raza de 100 m – 2 cazuri:

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. În raza de 100 m de la SV au fost observate două doamne (observate și la primul tur de scrutin din 5 noiembrie 2023) care discută cu alegătorii până și după exercitarea de către aceștia a dreptului la vot. Una dintre doamne este bunica reprezentantului unui concurent.

SV 25/45 Orhei, Mălăiești. Timp de 18 min președinta BESV a discutat în incinta secției de votare cu o persoană neidentificată.

Întreruperea pe parcursul zilei votării a procesului de filmare a operațiunilor electorale – 3 cazuri:

SV 25/81 Orhei, Vâșcăuți. Deși instalată și pornită, camera nu înregistrează procesul de votare.

SV 25/45 Orhei, Mălăiești. Timp de 10 min (08:03 – 08:14) camera nu a înregistrat procesul de filmare din cauza unei defecțiuni a prizei electrice. Problema a fost remediată.

SV 31/8 Cot, Șoldănești. A avut loc întreruperea procesului de filmare din cauza unei defecțiuni a prelungitorului la care este conectată camera de filmat. Acest lucru fost observat de către membrii BESV la orele 08:45.

Deficiențe în funcționarea SIAS Alegeri (suspendarea funcționării; situații când SIAS Alegeri indică faptul că alegătorul a votat, iar acesta susține că nu a votat) – 3

cazuri:

SV 4/34 Anenii Noi, Speia. Până la orele 07:10 operatorii nu s-au putut conecta la sistemul SIASA.

SV 25/67 Sămănanca, Orhei. În momentul deschiderii secției de votare, la orele 06:57 a fost depistată lipsa conexiunii de internet la ambii operatori SIAS. Aceștia au început să înregistreze oamenii ce vin la vot, pe suport de hârtie. S-a telefonat la CEC pentru a se remedia problema. La 7.15, la momentul părăsirii secției de votare de către echipa mobilă, problema nu era soluționată.

SV 4/34 Anenii Noi, Speia. Timp de 10 min (09:15 – 09:25) SIASA nu a funcționat deoarece nu era conexiune la internet. Între timp alegătorii și-au exprimat votul fiind incluși pe hârtie, cu ideea ca ulterior să fie introduși în sistem.

Încălcări ale secretului votului (fotografierea buletinelor de vot etc.) – 3 cazuri:

SV 11/33 Cimișlia, Lipoveni. La ora 8:04 o alegătoare a fotografiat buletinul (s-a observat blițul în momentul ce a făcut poza). La verificarea telefonului de către alt observator/reprezentant poza nu a fost găsită în galeria telefonului.

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. Reprezentantul unui concurent o fost observat în timp ce se afla în spatele operatorilor și verifica după listele sale persoanele care intră în SV. Președinta BESV i-a făcut observație însă acesta nu a reacționat.

SV 01/276, Chișinău, Bubuieci. Cabinele de vot sunt amplasate astfel, încât nu asigură secretul votului, fiind posibilă observarea procesului de aplicare a ștampilei de alegător (partea deschisă a cabinelor nu este spre perete). Președintele BESV a argumentat că amplasarea cabinelor este totuși bună.

Urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor legale/ ruperea/ deteriorarea sau absența sigiliilor pe urnele de vot – 6 cazuri:

SV 9/6 Călărași, Călărași. Urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor. Urna staționară a fost sigilată cu 3 sigilii, iar urna mobilă a fost sigilată greșit (sigiliul aplicat pe partea de sus și nu lateral).

SV 12/7 Criuleni, Mălăieștii Noi. Urnele de vot staționare nu au fost sigilate potrivit procedurilor, fiecareia fiindu-i aplicate doar câte două sigiliu.

SV 01/276, Chișinău, Bubuieci. Urnele de vot staționare au fost sigilate doar cu 3 sigilii.

SV 11/35 Schinoșica, Cimișlia. La momentul deschiderii secției de votare urna de vot mobilă nu a fost sigilată complet (sigiliul atârna de acesta). Membrii BESV nu au dat atenție acestui fapt, iar la părăsirea de către observatori a SV, la orele 7:30, urna mobilă încă nu fusese sigilată.

SV 8/10 Capaclia, Cantemir. Urna staționară a fost sigilată doar cu 3 sigilii. Membrii BESV nu au reacționat nici într-un fel această situație.

SV 9/12 Buda, Călărași. Urna de vot mobilă nu a fost sigilată. Președinta BESV a comunicat că urna va fi sigilată înainte de a porni în localitate.

Altele – 1 caz:

SV 36/27, UTAG, Vulcănești. La ora 7 dimineața, în incinta SV nu este energie electrică din cauza condițiilor meteo. Către 8.30 a fost restabilită furnizarea curentului electric. Procesul de votare nu a fost suspendat.

Comunicatul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al

Agenciei Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și al Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor sau partenerilor. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română și traducerea acestuia în altă limbă, prevalează prevederile stabilite de textul în limba română.

**Campania electorală pentru
turul II mai apatică, dar
marcată, în continuare, de
folosirea abuzivă a
resurselor administrative**

Raportul nr. 5 al Misiunii Promo-LEX de Observare a Alegerilor Locale din 5 (19) noiembrie 2023 reflectă principalele constatări privind activitatea organelor electorale, examinarea contestațiilor și sesizărilor, prestația concurenților, inclusiv raportarea financiară a acestora, precum și folosirea discursului de ură în campania pentru turul doi al alegerilor locale.

Renunțarea buletinelor de vot. Validarea mandatelor

După primul tur de scrutin, CEC a dispus renunțarea buletinelor de vot în 18 circumscripții electorale, în perioada 10-12 noiembrie 2023. MO Promo-LEX a observat 57 de proceduri de renunțare a buletinelor de vot, monitorizând gradul de respectare a prevederilor normative de către membrii BESV. S-a constatat că nu au fost verificate listele electorale în peste 42% din cazuri, iar în circa 25% din situațiile observate nu a fost respectată prescripția ca doar un membru BESV să prezinte buletinele de vot tuturor participanților. Într-un caz (SV 9/4) observatorului i-a fost refuzată eliberarea copiilor autentificate ale proceselor-verbale.

În ceea ce privește rezultatele renumărării, menționăm că diferențele de voturi nu au fost semnificative. Valori relativ mai mari au fost identificate în doar două situații. La renumărarea buletinelor de vot pentru consiliile locale de nivelul I, în orașul Călărași și în comuna Mileștii Mici (Ialoveni), s-au constatat diferențe de circa 17 voturi pentru concurenții PDCM și PSDE, fără a fi însă afectată repartizarea mandatelor.

Începând cu 10 noiembrie 2023 a demarat procesul de confirmare a legalității alegerilor și de validare a mandatelor aleșilor locali de către consiliile electorale de circumscripție. Precizăm că implicarea CECE în acest proces este o noutate a legislației electorale, anterior instanțele de judecată realizau această procedură.

MO Promo-LEX a observat mai multe ședințe ale CECE și constată că procesul de validare a mandatelor a decurs, în general, conform prevederilor normative.

Contestațiile electorale mai multe, dar majoritatea respinse sau inadmisibile

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada 5 – 15 noiembrie, au fost depuse cel puțin 150 contestații și sesizări la organele electorale (CECE I – 16, la CECE II – 79, iar la CEC – 55). Numărul acestora a crescut semnificativ față de perioadele precedente de monitorizare. Majoritatea contestațiilor au vizat numărarea și totalizarea voturilor, confirmarea legalității alegerilor, desfășurarea ilegală a agitației electorale, utilizarea resurselor administrative și finanțarea ilegală a campaniei electorale.

În privința soluțiilor emise, constatăm că majoritatea au fost fie respinse, fie declarate inadmisibile (49 – la nivel de CECE și 44 – la nivel de CEC). Termenele de soluționare nu au fost respectate în toate cazurile.

Campania electorală mai apatică

Implicând un număr mult mai mic de candidați, campania electorală pentru turul doi al alegerilor locale generale a fost mai apatică, decât cea din ajunul primului tur, și s-a axat preponderent pe întâlnirile cu alegătorii, care au constituit 57% din totalul de 53 de activități de campanie observate.

Cele mai multe activități au fost desfășurate de PAS – 45%, urmat de PSRM și PN – cu câte 12% fiecare. Din totalul activităților observate, cele mai multe au fost organizate în Bălți – 32%, Ungheni – 15% și Florești – 10%.

MO Promo-LEX a constatat cel puțin 19 cazuri ce pot fi calificate drept utilizare abuzivă a resurselor administrative. Toate au fost în favoarea candidaților PAS. Este vorba despre implicarea în alegerile locale generale a președintei Maia Sandu (3 cazuri) și participarea în activități de campanie a premierului Dorin Recean (14 cazuri) și a Ministrului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Andrei Spînu (2 cazuri).

În opinia MO Promo-LEX, implicarea în activitățile de campanie electorală a președintei, premierului și a altor persoane care dețin funcții publice încalcă principiul separării clare între instituțiile statului și partidele politice și nu asigură egalitatea șanselor concurenților electorali.

Campania finanțată preponderent din alocațiile bugetare ale partidelor

Potrivit paginii CEC, pentru perioada 8 – 10 noiembrie 2023, din cele 17 partide politice și 3 CI care au depus rapoarte financiare, doar 9 partide politice și 2 CI au declarat venituri, în valoare totală de 646.119 lei. În cazul celorlalți concurenți electorali, nu au fost acumulate venituri pentru perioada monitorizată. Cele mai multe venituri au fost raportate de PAS – 73%, urmat de PN – 14% și PDCM – 4%. Ponderea cea mai mare a veniturilor (74%) constituie, și

de această dată, transferurile din conturile curente ale partidelor politice, fiind vorba în special despre alocațiile de la bugetul de stat.

În perioada 8 – 10 noiembrie 2023, 11 partide politice și 1 CI au raportat cheltuieli în sumă totală de 954.095 lei. Cele mai multe cheltuieli au fost raportate de PAS – 70%, urmat de PSRM – 15% și PN – 8%.

În urma monitorizării civice, MO Promo-LEX a estimat ca fiind neraportate cheltuieli de cel puțin 35.401 lei pentru activitățile electorale desfășurate de 8 partide politice. Din totalul cheltuielilor estimate drept neraportate, 41% au fost pentru PSDE, 22% – PSRM și 18% – PDCM.

În funcție de destinația cheltuielilor estimate drept neraportate, cele mai multe au fost pentru materialele promoționale – 41%, urmate de cele pentru publicitatea pe rețele de socializare – 32% și cheltuielile pentru publicitate pe rețeaua internet – 18%.

În perioada de monitorizare, au fost constatate cel puțin 2 cazuri de implicare a „părților terțe” în finanțarea publicității electorale pe rețelele de socializare. În context, MO Promo-LEX își reiterează recomandarea de a reglementa finanțarea politică și electorală de către „părți terțe” în Codul Electoral.

Discursul de ură accentuat

În perioada 30 octombrie – 12 noiembrie, Promo-LEX a identificat cel puțin nouă cazuri de discurs de ură, inclusiv două care au luat o formă mai gravă de manifestare – justificarea violenței și amenințarea. Alte două cazuri au reprezentat limbaj sexist, iar celelalte cinci au luat forma limbajului discriminator cu privire la dizabilitățile mintale.

De cele mai multe ori, cazurile identificate au avut la bază criteriul „apartenență politică” și au fost îndreptate

împotriva politicienilor, membrilor partidelor politice și simpatizanților acestora. Cele nouă cazuri au fost distribuite de 1.735 de ori și vizualizate de peste 651 de mii de ori.

Precizăm că, în ziua turului II de scrutin, MO Promo-LEX va delega câte un observator static în 174 de secții de votare, iar în celelalte 442 de secții – procesul electoral va fi observat de 49 de echipe mobile formate din câte doi observatori.

Raportul integral poate fi accesat [aici](#).

Raportul a fost elaborat cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și a Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.